

משרד החינוך
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 148 - אדר ב' התשס"ג

חברי המערכת: הרב אליהו אביעד, הרב אריה וינברגר, ד"ר אריה סטריקובסקי, יפעת סלע, מרים סמואל, שמעון עזר, ד"ר עמנואל בן נאה, יהודה קפלן, נירה קרמר

סדר וגרפיקה: שושנה שחר

הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך

הדפסה: "סקורפיו"

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך
רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464

אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית : www.education.gov.il/toranit

© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, התשס"ג

תוכן העניינים

7	תאריכים ומאורעות בחודש אדר ב'
16	חידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 19
21	עת לכל חפץ - מאוסף מוזיאון ארצות המקרא בירושלים
25	חומר עיוני למדריכה - לקחי פורים
26	דינים - מדיני פורים
28	מנהגי קהילות ישראל מהודו ועד כוש - יהודי איראן (פרס)
34	לוח המודעות מס' 130 - כוורת משושים לפורים
35	מה נשתה? יין!
29	פעולות
37	א. פורים
46	ב. פרשת השבוע
48	ג. הקשבה
51	סדנה לפורים בהשראת אמנים מפורסמים
53	חומר עזר
55	פתרונות לשאל בנך ויגדך
58	פתרונות לדברי חכמים וחידותיהם

אילן רמון ז"ל

תהא חוברת זו זכר לנשמתו של גיבור-החלל-הישראלי
אשר באומץ רוחו ובאצילות התנהגותו
קידש שם ישראל ושם שמים.
אשר ידע כי שורשיו נטועים בארץ מולדתו ובעם הולדתו,
וכי מורשתו, חיה ועוברת מן הדורות הקודמים למען הדורות הבאים
אשר נשא עמו בגאוות-אמת את דגל מדינתו,
את ספר-תורתו, את זכרונותיו ואת תקוותיו.
אשר ידע והודיע לכל באי תבל ומלואו -
כי עם ישראל חי, ויחיה לעד עם כל קשת גווניו ולשבטיו.
תהא נשמתו נר-תמיד ואור לגויים.

ת. נ. צ. ב. ה

תאריכים ומאורעות בחודש אדר ב'

(אירועים ואתרים)

הקדמה

שנה מעוברת ומשמעויותיה

השנה היא שנה מעוברת, שבה מוסיפים חודש לחודשי השנה, והוא חודש אדר ב'.

מדוע יש צורך להוסיף חודש לחודשי השנה?

ייחודו של העם היהודי, הוא בהיותו משלב בין תופעות הטבע שהן - קיץ, חורף, אביב וסתיו, לבין התאריכים הנזכרים בתורה שעליהם נצטוונו על ידי הקב"ה.

מהו המיוחד בשילוב זה?

תופעות הטבע ותקופות השנה מושפעות מקרני השמש. בהיות השמש קרובה - יבוא הקיץ, וכשתרחק - יגיע החורף.

חגי ישראל הנזכרים בתורה נקבעו לפי התאריך החודשי, תאריך זה מושפע מסיבובי הירח סביב כדור הארץ (12 סיבובים בשנה).

כל סיבוב נמשך חודש ימים או בלשון התנ"ך ירח משורש ירח.

השנה היא משך הזמן שבו כדור הארץ סובב סביב השמש, כשבאותו הזמן סובב הירח סביבו 12 פעמים.

קיים הפרש של מספר ימים בין משך הזמן שסובב כדור הארץ סביב השמש - 365 יום, לבין משך הזמן שבו סובב הירח סביב כדור הארץ (12 סיבובים) 354 יום.

$$6 \text{ סיבובים } \times 30 \text{ יום} = 180$$

$$6 \text{ סיבובים } \times 29 \text{ יום} = 174$$

$$\text{סה"כ} \quad 354 \text{ יום}$$

הפרש זה של 11 יום יוצר חוסר התאמה בין שנת החמה לבין שנת הירח.

מדוע צריכה להיות התאמה בין שנת החמה לשנת הירח?

התאמה זו חייבת להיות רק בעם היהודי, משום שבתורתנו נאמר שחג הפסח יחול בחודש האביב, ובאותה

נשימה נאמר שחג הפסח יחול בט"ו בניסן, ואם האביב מושפע מהשמש וט"ו בניסן מושפע מהירח, חייבת להיות התאמה מוחלטת בין שני גורמים אלו.

לכן, אחת לשלוש שנים או לשנתיים **מעברים** (מוסיפים חודש נוסף לחודשי השנה) על מנת להתאים את שנת החמה לשנת הירח.

בשנים שבהן מוסיפים את חודש אדר ב' יחול בו חג הפורים. ובחודש שלפניו יחול **פורים קטן**. כאשר השנה מעוברת יחול פורים קטן ביום י"ד באדר א' שהוא תזכורת לחג הפורים אשר יחול באותו היום בחודש שלאחריו.

אדר ב'

אדר קודם לניסן

והוא כעין אלול קודם תשרי

ולניסן נכנסין דרך אדר

כמו לתשרי דרך אלול

(חידושי הרי"ם)

מזל החודש: דגים

לפי שבחודש זה הדגים שבנהרות ובאגמים פרים ורבים ומזל דגים הוא מזל של ברכה, מפני שהדגים מכוסים מן העין ואין הקללה שורה בדגים לעולם.

ישראל נמשלו לדגים

מה דגים חיים במים אף ישראל כל חייהם בתורה שנמשלה למים. וכשם שהדגים פרים ורבים בחודש זה, כך תורתם של ישראל עלתה להם בחודש זה פעמיים:

1. בחודש זה נולד משה רבנו (שהתורה נקראת על שמו - תורת משה).
2. בחודש זה חזרו וקיבלו ישראל את התורה מרצונם הגמור ("קיימו וקיבלו").

1. אירועים

א' באדר - בזמן שבית-המקדש היה קיים היו מכריזים על השקלים. היהודים הביאו את תרומתם לרכישת קרבנות הציבור ובשנה מעוברת היו מכריזים באדר ב'. השנה, בשבת שלפני ראש חודש אדר ב' - **שבת פרשת ויקהל**, קוראים בפרשת שקלים שהיא הראשונה מבין "ארבע הפרשיות" בשעת קריאת התורה. מוציאים שני ספרי תורה. קוראים בראשון את פרשת השבוע ובשני את הקריאה המיוחדת בפרשת כי תשא (שמות ל').

ד' באדר (א') תשמ"ו (1986) - משפט דמיאניוק החל.

איוואן (ג'ון) דמיאניוק, אוקראיני ששירת בצבא הרוסי במלחמת העולם השנייה, נפל בשבי הגרמני ולאחר מכן הצטרף לצבא הגרמני ופעל בשירותם. בשנת 1951 הגיע לארה"ב כפליט, השתקע שם וקיבל אזרחות אמריקאית. כשפתחה ארה"ב בחקירה בעברם של פושעי מלחמה המתגוררים שם ובעזרת מידע מברית-המועצות איתרה את דמיאניוק והתגלה שהוא שיקר בפרטים לגבי עברו כאשר היגר לארה"ב וביקש אשרת כניסה. הוא הועמד לדין בגין עבירה זו. ארה"ב ביטלה את אזרחותו האמריקאית והוא היה צפוי לגירוש. מאחר ובמדינת ישראל נצטברו נגדו עדויות על פשעים שביצע נגד יהודים במחנה המוות טרבלינקה, ביקשה ישראל את הסגרתו אליה כדי להעמידו לדין על פשעיו בשירות הגרמנים.

לאחר הסגרתו הועמד דמיאניוק לדין בישראל על-פי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם משנת 1950. הוא נאשם בפשעים נגד העם היהודי, האנושות, ופשעי מלחמה נגד בני אדם נרדפים. כתב האישום פירט את חלקו במעשי הזוועה שנעשו במחנה טרבלינקה, בו הושמדו קרוב ל-870 אלף יהודים וכ-2000 צוענים. לנאשם, כמפעיל המנוע שסיפק גז לתאי המוות, היה חלק פעיל ומרכזי בכל השלבים של חיסול יהודים והוא גם התעלל, פגע והרג ביהודים בודדים להנאתו הסדיסטית. נגד הנאשם היו עדויות של ניצולי מחנה טרבלינקה וכן מסמכים ותעודות.

ההגנה ניסתה לתקוף את מהימנות העדים ולהטיל ספק בזיכרונם לזהות את איוואן, 40 שנה לאחר המעשה. כן ניסתה ההגנה להוכיח שהתעודה המעידה על הצטרפותו לתנועה הנאצית שהגיעה מברית-המועצות והידועה כ"תעודת טרווניקי", היתה מעשה זיוף. עיקר טענתה של ההגנה היתה שדמיאניוק אינו "איוואן האיום", כפי שכונה, אלא אדם אחר. דמיאניוק הועמד כאן לדין בפברואר 1987. משפטו שהושווה למשפט אייכמן ימ"ש שהתקיים 25 שנים קודם לכן, זכה לתהודה רבה ושודר ברדיו ובטלוויזיה.

באפריל 1988 נדון דמיאניוק למוות בתלייה ועירער לבית המשפט העליון. הערעור התמשך זמן ניכר, ובית המשפט התקשה לפסוק. בקיץ 1991 יצא התובע לרוסיה, כדי להביא חומר ראיות חדש. בשובו התחדש המשפט וביולי 1993 זיכה בית המשפט את דמיאניוק מחמת הספק והורה לגרשו מהארץ. מספר אזרחים עירערו על ההחלטה, אך הערעור נדחה, וב-21 בספטמבר 1993 גורש דמיאניוק ובא הקץ למשפט ארוך ומפותל.

ז' באדר ב' - יום הולדתו ופטירתו של משה רבנו. יום זה נקבע על-ידי הרבנות הראשית לישראל כיום הזיכרון לנופלים למען המולדת ושמקום קבורתם לא ידוע.

ח' באדר א' תשל"ח (1978) - מבצע ליטני.

מבצע ליטני החל במרס 1978, לאחר שחוליית מחבלים פלסטינים שהגיעה מלבנון

השתלטה על אוטובוס מטיילים שנסע בכביש החוף צפונה, הפנתה אותו דרומה, ובקרב שהתפתח עם המחבלים בעת הנסיעה והחילוץ ליד צומת גלילות נהרגו 35 ישראלים ועשרות נפצעו.

ראש הממשלה מנחם בגין הורה לצה"ל לפעול נגד תשתית המחבלים בלבנון, וכוחות גדולים נכנסו לדרום-לבנון, שבעת ההיא נשלט בידי המחבלים. מאות מחבלים נהרגו ואלפים נמלטו צפונה, לעומק שטח לבנון. בין המובלעות הנוצריות בדרום-לבנון נוצר קשר יבשתי. המבצע נקרא על-שם נהר הליטני הזורם בחבל ארץ זה.

מועצת הביטחון קראה לצה"ל לפנות את דרום-לבנון. הכוחות שהו בשטח שלושה חודשים, ועם עזיבתם התמקם באזור כוח-חירום של האו"ם, הנקרא יוניפי"ל. כוח זה, המורכב ממספר גדודים של חיילים מארצות שונות, חונה בדרום-לבנון מאז 1978, והמנדט שלו להישאר ולפעול בדרום-לבנון מוארך על-ידי מועצת הביטחון מדי חצי שנה.

שריון ישראלי בכפר לבנוני בעת מבצע ליטני

על פי 50 על 50, מאת מרדכי נאור, משרד הבטחון הוצאה לאור

י"א באדר ב' - פרשת ויקרא - פרשת זכור - השנייה מתוך ארבע הפרשיות. בשבת בשעת קריאת התורה מוציאים לקריאה שני ספרי תורה. קוראים בראשון את פרשת השבוע ובשני את הקריאה המיוחדת בסוף פרשת כי תצא (דברים כה : יז-יט). קטע זה נבחר משום שחז"ל קבעו שיש להקדים זכירה לעשייה. כידוע, המן בן המדתא האגגי, היה צאצא ישיר לאגג מלך עמלק. תלייתו יחד עם עשרת בניו הגשימה את "מחה אמחה את זכר עמלק" (שמות יז : יד).

י"ג באדר ב' - תענית אסתר. צמים מן הבוקר עד לאחר צאת הכוכבים לזכר הצום בן שלושת הימים שקראה אסתר לכל יהודי שושן הבירה לקיים יחד אתה ועם נערוֹתיה, כדי לעורר רחמי שמים להציל את העם היהודי מגזירת השמד. לאחר תפילת מנחה נותנים מטבעות לצדקה זכר למחצית השקל.

י"ד באדר ב' - חג הפורים (דפרזות). נס פורים אירע בתקופה שבין חורבן המקדש הראשון לבין שיבת ציון בימי עזרא ונחמיה. בימים ההם התחילה כנסת ישראל לטעום טעם גלות מרה; טעם של אומה נודדת ואין אדמת מולדת מוצקת תחת רגלה; טעם של אומה משועבדת, נושאת עול זרים ומשרתת מעצמות נכריות.

ימי הפורים נקבעו לפי האירועים שאירעו ליהודים בפרס, וכך נהגו בכל תפוצות ישראל. כמסופר במגילת אסתר, נקבע חג הפורים ביום י"ד אדר או בט"ו בו. מכאן נטבעו המושגים: "פורים דפרזות" ו"פורים דמוקפין", והכוונה היא לערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון, כדי לחלוק כבוד לארץ-ישראל שהיתה אז חרבה וכדי להעלות את ירושלים על ראש שמחתנו, ולכן בירושלים, מקיימים היום את חג הפורים בט"ו באדר. בערים המוקפות חומה עתיקה, אך יש ספק אם החומה קיימת מימות יהושע או לא, כמו טבריה ובית-שאן, חוגגים את חג הפורים בשני הימים - י"ד וט"ו באדר, בגלל הספק.

ט"ו באדר ב' - שושן פורים - פורים דמוקפין.

י"ח באדר ב' - פרשת צו - פרשת פרה - הפרשה השלישית מבין ארבע הפרשיות. בשבת, בשעת קריאת התורה מוציאים שני ספרי תורה. בראשון קוראים בפרשת השבוע ובשני קוראים את הקריאה המיוחדת בפרשת חוקת (במדבר יט: ט). בפרשה זו מתארת התורה את הדרך להיטהרות מטומאת מת באמצעות אפרה של פרה אדומה. כל מי שנטמא בטומאת מת פסול היה מעשיית קרבן הפסח. לכן היה צורך להודיע על דיני טומאה וטהרה, הכלולים בפרשת "פרה", כחלק מההכנות לחג הפסח העומד בפתח.

כ' באדר תשנ"ז (1997) - ג'ונתן פולארד נידון בארה"ב למאסר עולם באשמת ריגול למען ישראל. יהונתן פולארד, הוא יהודי אמריקאי שעבד כאנליסט בשירות המודיעין של חיל הים האמריקני. באמצע שנות ה-80 (בשנים 1983-1984), גילה פולארד שגורמים מסוימים במערך הביטחון הלאומי בארה"ב מונעים במכוון מידע החיוני לביטחונה של ישראל. בהתאם למזכר ההבנות מ-1993 בין שתי המדינות, ישראל היתה זכאית מבחינה חוקית למידע חיוני זה. במידע שנמנע מישראל נכללו יכולות הלחימה הגרעינית, הביולוגית והכימית של סוריה, עיראק, לוב ואיראן, שפותחו במטרה לשמש כנגד ישראל, וכן מידע

על פיתוח טילים בליסטיים על-ידי מדינות אלה ועל מתקפות טרור המתוכננות כנגד מטרות ישראליות אזרחיות.

בסופו של דבר נוצר קשר בין פולארד ושירותי הביטחון הישראלי ופולארד העביר מידע חשוב זה ישירות לישראל.

יונתן פולארד נתפס ונעצר בארצות-הברית אך לא נערך לו משפט. על-פי דרישתן של ממשלת ארה"ב ושל ממשלת ישראל הוא נכנע לעסקת טיעון, שחסכה משתי הממשלות תהליך משפטי ארוך, מורכב ויקר הנושא בחובו מבוכה רבה לשתיהן.

יהונתן פולארד מילא את התחייבותו בעסקת הטיעון, ושיתף פעולה באופן מלא עם התביעה. למרות זאת, נגזר על פולארד מאסר עולם עם המלצה שלא לשחררו על תנאי לעולם, הפרה בוטה של עסקת הטיעון עליה סוכם בין פולארד לבין ממשלת ארצות-הברית.

יש לציין שפולארד מעולם לא הואשם בגרימת נזק לארה"ב: גילוי צפנים, סוכנים או תכניות מלחמה ומעולם לא הואשם בבגידה. הוא הואשם בדבר אחד בלבד: סעיף אחד של העברת מידע מסווג לבעלת ברית בלא כוונה לפגוע בארה"ב. אין תקדים לכך בהיסטוריה של ארה"ב שמישהו קיבל מאסר עולם על העברת מידע מסווג לבעלת ברית - מלבד יהונתן פולארד. גזר הדין המקובל לעבירה שכזו הוא 2-4 שנים. אפילו על סוכנים שביצעו עבירות חמורות בהרבה יותר ופעלו מטעמן של מדינות עוינות לא נגזר עונש אכזרי שכזה.

בנובמבר 1995, העניקה ישראל לפולארד אזרחות ישראלית. ההענקה הרשמית התבצעה בינואר 1996. צעד זה אותת בגלוי לארה"ב שישאל מוכנה לקבל במלואה את האחריות להפעלתו של פולארד. ב-12 במאי 1996, באותה הצהרה שבה הכירה ממשלת ישראל בגלוי ביהונתן פולארד כסוכן שפעל מטעמה, היא גם נטלה אחריות מלאה עליו וציינה את התחייבותה לפעול למען שיחרורו והבאתו לישראל.

* * *

הרב יוסף מנדלביץ, מסורב עלייה לשעבר, הקים קבוצה הדואגת לשלומו של יהונתן פולארד. ברצונם לעורר את הציבור בישראל למען יהונתן פולארד וכן למען יהודים הנמצאים במצב דומה.

הקבוצה מכונה בשם "לשחרר את פולארד עכשיו" ("Free Pollard Action Now") וחבריה מפגינים בכל ערב שבת בין השעות 10-11 בכיכר פריז בירושלים.

כדי ללמוד עוד על יהונתן פולארד, בקרו באתר arvut@egroups.com.

לפרטים על הפעילות למען יהונתן, לארגון חוגי בית וכדומה, ניתן לפנות לטל' 02-6536090.

כ"ב באדר ב' תשנ"ז (1997) - יום זיכרון לשבע התלמידות שנהרגו באי השלום

במסגרת טיול שנתי של בית-ספר "פירסט" שבבית שמש למובלעת נהריים שבשטח ירדן, לא הרחק מהמפעל החרב של תחנת הכוח שבנה פנחס רוטנברג, נהרגו שבע תלמידות ומורה ועוד חמש תלמידות נפצעו בידי חייל ירדני.

יחסי ישראל-ירדן, שנחשבו לטובים בהרבה מאלה שבין ישראל למצרים, עמדו בפני קריסה. בית המלוכה הירדני מיהר לגנות בחריפות את הרצח, והמלך חוסיין לא הסתפק בגינוי, ובצעד יוצא דופן הגיע לביקור תנחומים אצל שבע המשפחות השכולות. לזכר שבע הבנות נחנך בנהריים אתר הנצחה המכונה "גבעת הפרחים שנקטפו". את האתר הקימה אורנה שמעוני, חברת קיבוץ אשדות יעקב.

כ"ה באדר ב' - פרשת שמיני - פרשת החודש - הפרשה הרביעית מבין ארבע הפרשיות. שבת זו

חלה בשבת שמברכים בה חודש ניסן. בשעת קריאת התורה מוציאים שני ספרי תורה. קוראים בראשון את פרשת השבוע ובשני את הקריאה המיוחדת בפרשת בא (שמות י, ב), בה מוזכר, שחודש ניסן הוא ראש וראשון לחודשי השנה. מתוארת בפרשה הכנת קרבן הפסח ומשמעותו לדורות.

2. אתרים

כ"ח באדר ב' תשי"א (1951) - יום ייסוד מעוז ציון (מבשרת ציון).

מבשרת ציון שוכנת כ-9 ק"מ מערבית לירושלים על כביש ירושלים תל-אביב. היישוב הוקם בשנת 1964 מאיחודם של שלושה יישובים: מעוז ציון א', מעוז ציון ב' ומבשרת ירושלים.

היישוב מעוז ציון הוקם בשנת 1951 על-ידי עולים שהגיעו בעיקר מכורדיסטאן. חמש שנים מאוחר יותר - בשנת 1956 הגיעו עולי צפון אפריקה למבשרת ירושלים.

המועצה המקומית מבשרת ציון משתרעת על פני שטח של 5,600 דונם. כיום מונה אוכלוסיית היישוב כ-22,000 תושבים, ועל-פי תכנית המתאר תגיע אוכלוסיית היישוב תוך שנים ספורות עם איכלוס השכונות החדשות ל-25,000 תושבים.

שמו של היישוב מעוז ציון הוא סמלי לציון הקרבות שנערכו באזור זה ושמו של היישוב מבשרת ירושלים לקוח מספר ישעיהו שם כתוב: "על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון הרימי בכח קולך מבשרת ירושלים..." (ישעיהו מ, ט).

בלב היישוב מתנשא לרום הר הקסטל בגובה של 750 מ'. בראשו שרידי מבצר צלבני,

חורבות כפר ערבי נטוש ואתר גבורה, הכולל אנדרטה לחיילי ה"הגנה" שנפלו על כיבוש המקום והגנתו במלחמת העצמאות.

בתקופת מלחמת העצמאות שימש המקום (משלט הקסטל) "קו חסימה" בואכה ירושלים ונקודת שליטה על הדרך המקשרת את השפלה עם עיר הבירה. קרבות קשים וסיפורי גבורה רבים קשורים במאבק השליטה על נקודה אסטרטגית זו.

מבנייני הכפר הערבי, ששימשו כזירת הלחימה, שרדו רק בית המוכתר ומספר טרסות. ממזרח לבית המוכתר משובצים בסלע לוחות שיש ובהם חקוקים שמות הנופלים. על גג הבית נמצאת מפת תבליט גדולה מפליז, המתארת את הדרך לירושלים במלחמת העצמאות ובסמוך מפות ולוחות ובהם תיאור מהלכי קרבות הקסטל. סביב הפסגה תעלות קשר ובונקרים השייכים למוצב שליטה קדמי של פיקוד המרכז שהוקם בשנות ה-60 במגמה לנהל ממנו את המערכות להגנת "הפרוזדור" וירושלים.

רשות הגנים הלאומיים בשיתוף עם הוועדה להנצחת קרבות הקסטל הכשירה את האתר לביקורים ובשיתוף קק"ל נסללו דרך גישה וחנייה וניטעו עצים במקום.

החל משנת 1980 החל היישוב להתפתח בקצב מואץ. מאז ועד היום נמצא היישוב בתנופת פיתוח ללא הפסק. כ-11 שכונות חדשות נבנו בו, הוקמו מרכזים מסחריים ונבנה "קניון הראל", כמרכז המסחרי הגדול אשר משרת את תושבי היישוב ויישובי הסביבה.

ביישוב פועלת מערכת חינוך מהטובות בארץ, אשר מושכת תושבים רבים מכל רחבי הארץ לבוא ולהתגורר בו.

קריית חינוך "מבשרת ציון"

אחרי מלחמת ששת הימים הוקמה במקום קריית חינוך דתית. בקרייה כולל אברכים, ישיבה לתלמידי חו"ל וישיבה תיכונית.

- **כולל אברכים - מר"ץ (מרכז צוותים):** אברכים, יוצאי צבא, מתגוררים עם בני משפחותיהם במקום ומכשירים עצמם לרבנות והוראה. הם יוצאים בצוותים לכל פינות הארץ.

- **"שערי מבשרת"** - ישיבה לתלמידי חו"ל שרובם באים לשנה אחת ללימודי תורה מוגברים. חלקם נשאר יותר ויש בוגרים נשואים הממשיכים לימודיהם כאברכים.

- ישיבה תיכונית **"קול מבשר"** במגמת תקשורת - הדגש הוא על תקשורת הנובעת מתוך תכנים יהודיים. התלמידים בונים אתר שמאיר את ההיסטוריה היהודית לאור המקורות. משתמשים באומנות יהודית ובתוכן תורני. התלמידים ניגשים לבגרות במגמה זו.

מוקד ההווה החינוכית הוא בניין האישיות של התלמיד.

שלושת המוסדות שוכנים תחת קורת גג אחת וקיים ביניהם קשר של לימוד משותף ואימוץ הדדי.

הקרייה, בתוספת אנשי הצוות הקבועים ותושבים נוספים מהווה קהילה דתית מגובשת.

במבשרת ציון של היום יש גם אוכלוסייה דתית, אוכלוסייה שומרת מסורת וגם אוכלוסייה חילונית, החיים ביחד בהרמוניה, סובלנות הדדית, וללא קונפליקטים.

בתוך כל אלה הוקם ביישוב מרכז קליטה המאכלס כיום כ-1,100 מעולי אתיופיה.

מרכז הקליטה במבשרת ציון נחשב למרכז הגדול ביותר בארץ, מאז הקמתו נקלטו בו אלפי עולים מארצות רבות.

המועצה המקומית תומכת ומטפלת בעולים הנמצאים במרכז הקליטה מאז ועד עצם היום הזה, במיוחד הושם דגש על שיבוצם של הילדים במסגרות החינוך השונות ביישוב.

אתרי תיירות נוספים

נחל חלילים - עובר בין שני רכסי הרים בשכונות הצפוניות של מבשרת ציון. בנחל בוסתני פרי, מערה ובה חללים קארסטיים, מערות קבורה, נוף פסטורלי עם אוויר צח. הנחל משמש מסלול הליכה פופולרי למטיילים רבים ולהולכי רגל.

אנדרטת לוחמי הראל - אתר הנצחה לזכר לוחמי החטיבה ששיחררה את הדרך לירושלים במלחמת השחרור. האנדרטה נמצאת בשכונה י"ג ברכס חלילים ולידו מגדל שישמש כמיצפור וסביבתו תכלול גן פנורמי שמשקיף לכיוון היישוב הר-אדר.

לפרטים נוספים על מבשרת ציון, ניתן להתקשר למועצה המקומית בטל' 02-5348511.

תצלום אווירי של מבשרת

חידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מסי 19

ד"ר עמנואל בן-נאה

נא לזהות את האישים והמושגים הקשורים, ישירות או בעקיפין, לחודש אדר המרומזים בכל השאלות/החידות הבאות, ולכתוב משפט או שניים על חשיבותם ולשלוח למערכת עד סוף חודש אדר ב'. יזכה בפרס המצליח לפתור 6 מתוך 7 החידות.

אישים:

רק כמחצית שנים מחיי מנהיג האומה חייתי, אבל למען עמי עשיתי וגם עשיתי. בפולין, שם נולדתי, למדתי, ובציונות הצטיינתי. הוסמכתי כרופא וככזה, בדרגת סרן בצבא הפולני שירתתי. וכך בסערת המלחמה הגדולה לארצנו הגעתי. ב"הגנה" לדרגה הבכירה ביותר מונית. בעד קו נמרץ ונחרץ נגד הבריטים הייתי. ברחתי מידם המאיימות, ותוך כדי כך הפך שמי מ'עץ קטן' לשיח בעל יחוס וסמל. הפכתי לחסיד ברית המועצות ו'משכתי' שמאלה. בצוואתי ביקשתי כי פרקי תהלים ילווני... **רמז**, שכבר נרמז, שמי הפרטי כשם אח-מרים.

אישים:

בעץ הדעת החזקתי, אבל עלי כסף לא נשרו לארנקי... נע ונד הייתי ועל אף כל זאת איש אשכולות הייתי. תמנו בבקשה: מתמטיקה, אסטרונומיה, פילוסופיה, פילולוגיה, וכמובן, ומעל לכל, ידיעת המקרא. בפירושי הסכמתי וגם חלקתי, ולעתים, 'מחמאות' לחולקים על פירושי חילקתי. לפני כ-835 שנה נפטרתי, ואין יודע מקום קברי. **רמז**: המחפשים אתם עזרה?

אישים:

נולדתי בסתר, הוסתרתי, נתגליתי, אומצתי, הרגתי, הפרדתי, התערבתי, בת כהן עם זר נשאתי, להיות שליח הוכרחת, ומשא העם הזה נשאתי. אל משאת נפשי עיני נשאתי ואליה לא הגעתי. נו, זה הרי קליל אבל, שמי הפרטי ואירוע שהייתי שותף לו כבר הוזכרו לעיל.

אישים:

עוד מעט קט חג החירות והיציאה מן הגלות. אבל העריץ החליט אחרת. ואנו יצאנו מבתינו לגלות צפונה והלאה. וזה קרה בארצנו הקטנה במאה הקודמת, התאמינו?? היום מקומנו הוא מרכזה הכלכלי של הארץ.

אישים:

כדי להילחם בעריץ שזה עתה הוזכר, בממשלתו ובשותפתה הידועה לשימצה, גויסנו, בתאריכים שונים ובמקומות שונים, בכל רחבי העולם. אבל, וזה קצת מוזר, אלה שרצינו לעזור להם, לא התלהבו כל כך. באנו ועשינו הכל, בשם עמנו ולמענו. וכך הפכנו ל'צבא שבדרך'. יש יישובים בארץ המשמרים את סיפורנו ויש גם בית, בשרון, המספר את סיפורנו.

אישים:

יש ספרא ויש סיפא. גם אני נולדתי בגלות וכבר שם חייבתי את שפתנו. עתיד הייתי להיות אגרונום, כי לכך הוסמכתי, אבל ערוגות לשוננו ואילנותיה משכוני קצת יותר. למצוקות עמי בזמננו וגם לשמחותיו הייתי כינור. ערכתי, תרגמתי ולעברית המתחדשת משהו תרמתי. אכן כן, סייפא לא הייתי אבל לנופלים על חרבם, את עטי - ודמעתי הקדשתי בשיר מאוד ידוע.

אישים:

לארצנו עליתי וכאן הייתי לחקלאי ולשומר,
ומשם לגדודים העבריים, זוכרים? קיבוצניק ממייסדי דגניה ב',
פעיל בכל המסגרות הציוניות, ומה שלא פחות חשוב,
עיסוקי בתחומי ההתיישבות והביטחון.
גם בתפקיד כפוי הטובה של שר אוצר שימשתי.
שר ההיסטוריה הטיל עלי את מלחמת ששת הימים,
כשאני מכהן כראש ממשלת ישראל. לפני 33 שנה נפטרת.
ובכל זאת, רמז: שמי הפרטי כשם אחד מבני יעקב,
ועד בקשיש: שם משפחתי, לאחר שעובַרְת, היה קשור במרגלים ההם-ההם.

החידון הפורימי

אישים:

וכבר שנינו ב'מדרש ויזתא' דף קכ"ז
'לווה רשע - ולא ישלם
וצדיק - חונן ונותן'.
והם, העם אשר בחרתי, אכן 'נתנני לי, ועוד איד'!!

אישים:

וכמו שנאמר 'על ראשון - ראשון' לקחוני למקום שהים הוא כבר כרך גדול
מראשוני תחילת התיישבותם וכסמל לתקוותם המיוחדת קראוהו,
...הנה הנם 'ולירושלים מבשר אתן'.
רק הרחתי את הריח הטוב והישן ולא עוד! אני עוד אפנה לבג"ץ...

אישים:

מתוך דאגה לממלכה אמרתי בחום לבי
'ועשרת אלפים ככר כסף אשקול'. ומה עשו הם?
לקחוני לגיבושון, בחסות המרגלים הידועים,
הם אילצוני לשאת הפרי במוט לבדי ולנחל הזה הם קוראין, בגללי, _____

אישים:

מנסה אני להתאפק והנה לצלעותי נדחק מרפק
והוא נושאני לאזור שקרוי שרון. נערים ונערות,
מכל מיני גלויות ברוח דבריי הידועים, והם, ביחד עם והן,
צוחקים ומחייכים בפה גדול ומזכירים לי את 'אז ימלא שחוק פינני'.
הכל טוב ויפה, אבל למה קוראים למקום הזה בשמה של ההיא-ההיא??

אישים:

עודני מנסה למצוא את ידי ורגלי וכבר אני בגבול הרצועה.
בקיבוץ שקשור במלחמה באחד מצאצאי הנאמנים וה'מתורבתים' ביותר.
ובהתאם לדין ... תחת... רגל תחת רגל, הם הפגישו עם מי-שלא-כרע...

אישים ויישוב:

תשו כוחותיי ואני הוא הכורע, עייף ומתוסכל,
ומי ישקני מן האדום? שלט המושב מעודד ומשלה,
התינתן לי שאלתי?! ולו רק עד חצי... אך לא!
ובמקום הסמוך לבית שמש חשכה עלי השמש כי אותי,
בניגוד לאמנת גינבה ואגודת 'בצלם', הם השקו לענה וראש.

אישים ומוסד:

מי יתנה את צרותיי? כי ריקן בקבוקי וליבי דווי!!
להתאוששות מהר לוקחתי, ולאן נס האמבולנס?
נפילתי על המיטה, ממש, בבית חולים הידוע בציבור על שמה...

ושאבתם יין בששון, בחג שהוא כפורים, מעמנואל.

הכתובת למשלוח התשובות:

מערכת "מדי חודש בחודשו"

האגף לתרבות תורנית

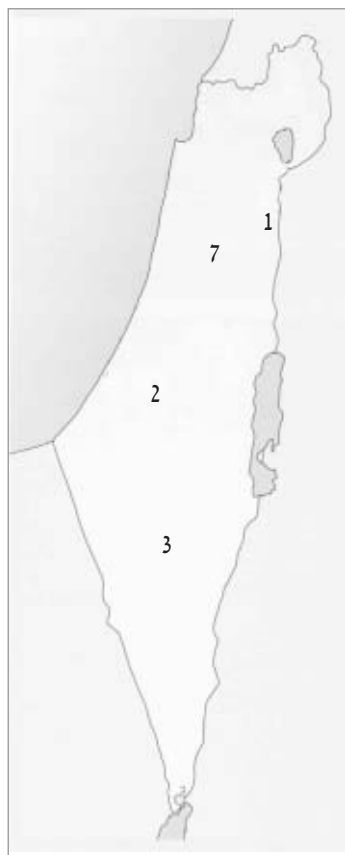
משרד החינוך

רח' כנפי נשרים 22

ירושלים 95464

או באמצעות הדואר האלקטרוני: tarbut-toranit@education.gov.il

כתרונות לחידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 18

1. מחולה
2. גדרה
3. ירוחם
4. אהרן דוד גורדון
5. בנימין זאב הרצל
6. יעקב דורי (דוסטרובסקי), הרמטכ"ל הראשון לצה"ל
7. זאב יעבץ - כפר יעבץ

הזוכים בחידון מס' 18:

1. נוה ינון - קשת.
2. ד"ר אברהם גוטליב - תל-אביב.
3. עמוס רובין - גבעת שמואל.
4. ליה ירד - עצמונה.
5. יהודית תובל - רחובות.
6. דליה שדה -
7. שושנה עדרי - עפולה.
8. אריה סלומון - אפרת.
9. קרן לוי - ירושלים (מורה חיילת במסלול של תרבות תורנית)
10. יוסף ניצן - רחובות.
11. ד"ר אברהם ותמר שלו - בית גמליאל.

אישים על קצה המזלג

אהרן דוד גורדון: סופר הוגה דעות ציוני, מאנשי הרוח הבולטים של "תנועת הפועלים". נולד ברוסיה בשנת תרט"ז (1856). בגיל 48 עלה ארצה והיה פועל במושבות והטיף לשיבה לעבודת האדמה. באחרית ימיו חי בדגניה ושם גם נפטר. בדגניה הוקם לזכרו בית לטבע וחקלאות ובו אוסף טבע חשוב, ספרייה מדעית ומצפה כוכבים קטן שנקרא "בית גורדון". על שמו קרויה תנועת הנוער "גורדוניה".

מאוסף מוזיאון ארצות המקרא, ירושלים

מאת אריאלה רונס-צפיר ויהודה קפלן

מסכות אז והיום

לזכר ד"ר אלי בורובסקי ז"ל, מייסד מוזיאון ארצות המקרא ירושלים

...וזהחדש אשר נהפך להם מייגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה

ושמחה ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" (אסתר ט', כב).

מצוות פורים, כפי שנקבעו במגילה הן סעודת הפורים, משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. נוסף למצוות אלה, התפתחו במשך הדורות בכל תפוצות ישראל מנהגים רבים הקשורים בשמחת החג, כמו למשל ההתחפשות, מנהג שראשיתו ככל הנראה באיטליה, בסוף ימי הביניים, בהשפעת חגיגת הקרנבל שחלה בסמוך לפורים.

מסכת הפורים, המשמשת ליצירת מסווה לזהותנו האמיתית, לשם חיקוי של דמות או רעיון, היא חלק מרכזי של תחפושת הפורים. התחפושות, שינויי הפרצופים, החיקויים והסתרת הפנים קשורים במגילה ובאגדות והמדרשים שנתחברו סביבה. דמותה של אסתר היא דוגמא להסתרת פנים ולהעמדות פנים בסיפור. כך למשל "לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה" (אסתר ב', י) והעמידה פנים כי היא חפצה ביקרו של המן בעוד שלמעשה חתרה למפלתו.

שימוש במסכות ידוע גם בעת העתיקה, ובמיוחד בטקסים הקשורים בקבורה ובמוות. בתרבויות תקופת האבן החדשה (הניאולית - ראשית התיישבות הקבע וביות בעלי החיים והצמחים) נהגו לכייר את גולגולת המת בשכבת ביטומן שעליה שובצו צדפים בדמות פני אדם. נוהג זה משקף כנראה את אמונת הקדמונים בהמשך החיים לאחר המוות, רעיון מרכזי המושרש בתפישה הדתית של מצרים הקדומה.

שלא כמו במסכת הפורים, המסתירה את זהותו של העוטה אותה, התפתחו במצרים העתיקה מסכות מסוג שונה, מסכות המומיה שהונחו על ראשו החנוט של הנפטר בטרם הונח בארון.

מסכת מומיה מוזהבת

פשתן וגבס, צבוע ומצופה זהב

מצרים

ראשית המאה השנייה לפנה"ס, התקופה הרומית.

מסכות המוות הללו, שהופיעו כבר בתקופות המוקדמות של התרבות המצרית העתיקה, נעשו מיריעות פשתן שהודבקו בשרף או בגומי ועוצבו על פי קווי המתאר של ראש הנפטר, וכוסו לאחר מכן בשכבת גבס דקה (סטוקו). על שכבת הזהב שציפתה את המסכה צויר דיוקן מחמיא של תווי הפנים ושובצו אבנים יקרות ואבני חן. מסכות אלה היו חלק מתפישת המוות במצרים העתיקה, לפיה הזדקק הנפטר לכל הצרכים שהיו לו בחייו על מנת שיאפשרו לו קיום מלא ושלם עם הגיעו לעולם הנצח. מכאן שהמסכה לא נועדה להסתיר או לשנות את זהותו של הנפטר אלא להפך, לשמר את תווי פניו ולהוות תחליף לפנים האמיתיים במידה ויושחתו. הנצחת הנפטר באה לידי ביטוי גם בציורים ובתבליטים של תמונות מחייו שעטרו את קירות קברו. אלה, יחד עם פסל בדמותו וחקיקת שמו ותארו, היו בבחינת ערובה מאגית להמשך קיומו הפיזי.

בניגוד למובנה המקובל בימינו, שונה משמעותה של המילה 'מסכה' בלשון המקרא. במספר כתובים נזכרת המסכה בהקשר פולחני מובהק: בפרשת התנחלות שבט דן בליש מסופר כיצד לקחו אנשי דן "אפוד ותרפים ופסל ומסכה" מבית הכהן מיכה שבהר אפרים (שופטים י"ט). רמז לטיבה של המסכה מצוי בתוכחת הנביא הושע לאנשי ממלכת ישראל: "יוסיפו לחטא ויעשו להם מסכה מכספם כתבונם עצבים מעשה חרשים... (הושע י"ג, ב). כאן מדובר במסכה עשויה מכסף המקבילה לעצבים שהם מעשה חרשים. גם העגל שעשו בני ישראל למרגלות הר סיני מ"נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנותיכם" מכונה "עגל מסכה" (שמות ל"ב, ב-ד). גישת המקרא ביחס אל המסכה ועשייתה היא שלילית כפי שניתן ללמוד מהאיסור "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה...מעשה ידי חרש" (דברים כ"ז, טו) ודומיו.

מהי אפוא אותה מסכה הנזכרת בכתובים אלו?

האות סמ"ך הדגושה במילה מסכה מלמדת כי המילה גזורה מהשורש נס"ך שהוראתו לצקת נוזלים ומתכות, גם בהקשר של עבודת החרש: "הפסל נסך חרש וצורף בזהב ירקענו..." (ישעיה מ', יט). המסכה היא אפוא פסל יצוק ממתכת (להבדיל מפסל או צלם שעשויים מאבן, עץ או כל חומר שאינו מתכת).

באיזו טכניקה נוצקו המסכות?

תבנית אבן ליציקת צלמיות עופרת

אבן צפחה

מרכז אנטוליה

המאה ה-19 לפנה"ס

במוזיאון ארצות המקרא מוצגת תבנית מלבנית שהשתייכה במקור לתבנית יציקה בת שני חלקים. המתכת המותכת נוצקה לתוך שני חלקיה הסגורים של התבנית. משהתקררה המתכת פתח החרש את התבנית והוציא את הגוש היצוק בדמות הדגם שגולף בתבנית. בתבנית שלפנינו גולפו דמויותיהן של שלוש אלות בעלות תווי פנים מודגשים. שתי האלות שבצדדים חובשות כתר קרניים גבוה המזהה אותן כאלות, אשר בקדקודו ציפור. על ראש האלה שבמרכז כתר שעליו סהר וגלגל החמה. זהותן של האלות הללו אינה ידועה. תבניות דומות לזו נמצאו בשרידי בתי מגורים וסביר להניח ששמשו לפולחן הביתי, בדומה לחפצי הפולחן שהיו בבית הכהן מיכה מספר שופטים.

מעניין לציין כי המילה 'מסכה' מופיעה פעמיים בנבואות ישעיהו בן אמוץ במובן שונה: "ובלע בהר הזה פני הלוט הלוט על כל העמים והמסכה הנסוכה על כל הגוים." (ישעיה כ"ה, ז וראו גם כ"ח, כ). ההקבלה למילה לוט (מעטה, מכסה) מרמזת כי כאן מדובר במסכה המסתירה את פני העוטה אותה, כמו בתחפושות הפורים.

ב-י"א בשבט התשס"ג הלך לעולמו ד"ר אלי בורובסקי ז"ל, מייסד מוזיאון ארצות המקרא ירושלים והוא בן 89 שנים.

המוצגים המופיעים בפינה זו שייכים לאוסף העתיקות המיוחד, לו הקדיש אלי את מרבית חייו. חלומו הגדול התגשם בשנת 1992 כאשר יחד עם רעייתו, בתיה, הקים בירושלים את מוזיאון ארצות המקרא, מקום משכנו של האוסף. המוזיאון הוקם על-פי חזונו של אלי כמקור ללימוד וידע על עולם המקרא ותרבויותיו, אבן שואבת לילדים ומבוגרים בני כל הדתות והלאומים.

ברחבת הכניסה למוזיאון ניצבת אנדרטה עליה חקוקה הכתובת:

יתגדל ויתקדש שמה רבא

לאבותינו אברהם יצחק ויעקב	להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד
לאחי אברהם יצחק ויעקב	לשמור לעשות ולקיים
לאמי רייזל ולאחותי פלה ולילדיהם	לדעת את תולדות אבותינו
ולכל אחינו ואחיותינו	להבין ולאהוב איש את רעהו
שמתו על קדושת השם	ללכת בדרכי הנועם ובנתיבות השלום
לזכרם הקדוש נשקוד	להאדיר תורה לתפארת ולנצח ישראל

מוקדש בית זה באהבה

אליהו חיים בן צבי זאב בורובסקי

יהי זכרו ברוך

לקחי פורים

1. זכור את אשר עשה לך עמלק

"מחר" - מידה עמלקית

על הפסוק (שמות יז, ט) "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר, אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים בידך", אומרת הגמ' ביומא (נב:) "זה אחד המקראות שאין להם הכרע". שלא הוכרע אם "מחר" נמשך עם התיבות שלפניו, או עם אלה שלאחריו.

כאן מרמוזת עוד מידה עמלקית שיש לעוקרה ולמחותה כליל עד שלא ישאר זכר ממנה - וזו "מחר". כי "המחר" הזה, אחת מתחבולותיו של היצה"ר להסיט את האדם מדרך ד' ולהכניס רפיון וקריירות בעניין קיום המצוות.

כי מדרך היצר שאם רואה את האדם עובד את ד' ומקיים מצוותיו, ואינו יכול לו, אזי לא יבוא אליו להסיתו לבל יקיים מצווה זו או אחרת, כי ידוע לו שפיתוי כזה, יעורר את "המפותה" להתנגדות נמרצת - אלא שאיננו רואה בזה כל אסון אם ידחה את קיום הדבר הטוב ל"מחר".

עצם מעשה הדחייה מביא לרפיון בנכונות האדם לקיים ולעשות את המצווה, וממחר הוא דוחה למחרתיים, ומה שיותר זמן חולף, יותר נחלש הרצון לקיים המצווה, עד שהיצר מסיתו לבטל כליל את המצווה. את המידה העמלקית הזאת יש לעקור ולשרש. ואם תימצי לומר הרי "אשר קרד" (שצינן את ההתלהבות שלך) ו"מחר" כרוכים ושלובים יחד, והשפעתם הדדית, וזה וזה גורם לרפיון באמונה ובעבודה הבורא.

"חכמת חיים", בשלח

2. כוונת אסתר

[כתוב במגילה] "ובכל מדינה ומדינה אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד" וכו', לא מצאו שום פתח תקוה מי שיעמוד וימליץ טוב בעדם. ואף שהיתה להם אסתר המלכה, אשר בה היו יכולין לבטוח, שהיא תתאמץ לבטל הגזירה, ובודאי המלכה תוכל לפעול ולדבר על לב המלך, אבל אסתר היתה מראה את עצמה כאילו עומדת רחוק מהם, ואדרבא, זימנה את המן לסעודה, כאילו היתה אוהבת אותו. ובאמת אמרו הטעם בש"ס (מגילה טו, ב) "מה ראתה אסתר שזימנה את המן? שלא יאמרו ישראל אחות לנו בבית המלך". וזה היה טעמה, כדי שלא ישימו ישראל מבטחיהם עליה, והסתירה פנים מהם, שלא ימצאו שום פתח תקוה אצלה ורק בה' יבטחו ויחזרו בתשובה שלמה.

על פי "שערי שמחה" רבי שמחה בונים סופר

מדיני פורים

1. קריאת המגילה

הכול חייבים לשמוע את קריאת המגילה - גברים ונשים. קריאת המגילה חשובה עד כדי כך, שמבטלים תלמוד תורה כדי לבוא ולשמוע אותה. עיקר המצווה היא לקרוא את המגילה ביום ובלילה בציבור, כדי שיתפרסם הנס (פרסומי ניסא). לפני הקריאה נותנים צדקה זכר למחצית השקל, שנתנו בבית המקדש.

הברכות הנאמרות לפני קריאת המגילה הן:

- "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מקרא מגילה".
- "שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה".
- "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

2. סעודה (משתה ושמחה)

ביום פורים מכינים סעודת חג נאה ומצווה להרבות בסעודה. יש לעשותה ביום ועם הרבה משתתפים כדי להרבות ולהגדיל את השמחה.

3. משלוח מנות איש לרעהו

במצווה זו חייבים איש ואישה, והיא נועדה "להרבות שמחה ורעות". מצווה לשלוח לפחות לאדם אחד שתי מנות של מיני מאכלים הראויים לאכילה מיד. המנהג לשלוח ביום ועל-ידי שליח.

4. מתנות לאביונים

חובה לתת מתנות לאביונים ביום הפורים (ולא בלילה ולא אחרי החג), כדי לשמח את לב העניים. יש לתת שתי מתנות לשני אביונים.

הרמב"ם אומר שהשמחה הגדולה ביותר היא במצוות מתנות לאביונים - והיא חשובה יותר מהסעודה עצמה וממשלוח מנות. בהלכות יום טוב הוא אומר כך: **"אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל לעניים ומרי נפש אין זו שמחת מצווה אלא שמחת כרסו"**.

5. קריאת התורה

בשבת שלפני פורים קוראים **פרשת "זכור"**. ביום פורים קוראים על המלחמה בעמלק בסוף פרשת בשלח (שמות יז: ח-טז).

6. הוספת "על הנסים" בתפילה ובברכת המזון

בפורים אין אומרים הלל מפני שקריאת המגילה נחשבת כאמירת הלל. אומרים בתפילת "שמונה עשרה" בברכת ההודאה ובברכת המזון **"על הנסים"** (תוכנו הוא סיפור נס פורים והודאה עליו).

מי ששכח לומר על הנסים בתפילה אינו צריך לחזור (טוב לומר קודם אלקי נצור לשוני, בדרך בקשה, הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. ואומר אחר-כך בימי מרדכי ואסתר וכו'). אבל אם נזכר בברכת מודים כל זמן שלא אמר שם ד' (ברוך אתה ד' הטוב שמך וכו') צריך לחזור.

מי ששכח לאמר **"על הנסים"** בברכת המזון, ולא נזכר עד לאחר שאמר שם ד' (ברוך אתה ד' על הארץ ועל המזון) אינו חוזר, אבל לפני הרחמן הוא יזכנו וכו', יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות וכו'.

7. איסור הספד ותענית

על-פי ההלכה אסור לספוד (לשאת הספדים בהלוויות ובאזכרות) בחנוכה ובפורים.

יהודי איראן (פרס) - חלק ב' - בדרך לעלייה

מובא בתלמוד הבבלי, שאחד משערי ירושלים נקרא "שער שושן", כי עליו היה חקוק ציור של העיר שושן. חז"ל שואלים: "מה טעם יש בדבר הזה?" התשובה היא: "כדי שידעו מהיכן באו".

בבלי, מנחות, צח. ע"א

שד"רים מארץ ישראל

מבוא

גשר תמידי חי בין נידחי ישראל בפרס לבין ציון שימשו שלוחי ארץ-ישראל. עיקר תפקידם היה אמנם לאסוף תרומות לעניי ערי הקודש, אך יחד עם זאת הם מילאו שליחות רוחנית כבירה. הופעתם כחכמי ארץ הקודש עוררה תמיד כבוד והערצה ללא שיעור, ובכוח סמכותה של ארץ-ישראל הם דאגו למצבן הרוחני של הקהילות. בדרשותיהם ובנועם דבריהם על ירושלים ועל המקומות הקדושים הפיחו תקווה בלב יהודי פרס הדוויים וחזקו קשריהם עם ארץ-ישראל, ואף הצליחו לעוררם לעלייה ולעלייה לרגל.

יש לציין שגם כשחזרו השד"רים לארץ-ישראל, לא פסק הקשר ביניהם לבין התורמים. הנדיבים היו שולחים את תרומותיהם בדואר בצירוף בקשה לתפילה על חולה או על עקרה, או מבקשים שישלחו להם קמיע ועפר ארץ הקודש וכו'.

ניתן לומר, כי עליותיהם של יהודי פרס עד הצהרת בלפור היו בעיקר מסיבות דתיות-משיחיות, וכן מתוך מניעים של מצוקה כלכלית וחברתית. עליות אלו השפיעו באופן ניכר על מספרם של יהודי פרס בירושלים, שהייתה השלישית בגודלה מבין קהילות יוצאי אסיה ואפריקה כאן. העליות מפרס מסוף המאה ה-19 הניחו את היסודות הראשונים להתארגנות חברתית, כלכלית ותרבותית של יוצאי פרס בארץ-ישראל וסללו את הדרך לשלבים הבאים של העליות מאיראן.

הציונות באיראן - הכרזת המדינה

בשנת 1906 התחוללה באיראן מהפכה שכפתה על המלך מוזפר א-דין שאה לפרסם חוקה למדינה ולכנס פרלמנט (מג'לס). החוקה החדשה תבעה, בין השאר, שוויון זכויות לכל האזרחים ללא הבדל דת. לראשונה

בתולדותיהם, הפכו יהודי איראן לאזרחים, לפחות מבחינה חוקית. ב-1909 אף ניתן להם ייצוג בפרלמנט על-ידי ציר אחד. נציג זה התפטר לאחר זמן קצר, כשהרגיש בעוינות הצירים המוסלמיים כלפיו, ובמקומו נבחר מוסלמי שייצג את היהודים.

בשורת התחייה הלאומית הציונית הגיעה להמוני בית ישראל באיראן, שהיו מנותקים ברובם מהמתרחש בעולם היהודי. אולם מבחינתה של הקהילה היהודית בפרס היתה הקרקע בשלה להתארגנות ציונית כבר מסוף המאה ה-19.

שמחתם של יהודי איראן לשמע הצהרת בלפור לא ידעה גבול. נדמה היה להם, שהנה מגיעים ימות המשיח ותקוותיהם וחלומותיהם לגאולה במשך דורות של מצוקה ורדיפות עומדים בפני הגשמתם. בהתאם לכך גם לא תפסו רובם את הציונות כתנועה לאומית-מודרנית אלא פירשו אותה על הרקע הדתי-המשיחי המובן והמוכר להם. כך, למשל, ראו בבנימין זאב הרצל נביא בן זמננו, והאמינו, כי כספי התרומות למפעל הציוני מיועדים לבניין בית-המקדש!

דיוקנו של הרצל על גבי שטיח פרסי
שער הספר "מדינת היהודים"

ההתלהבות המרובה לקראת חידוש מלכות ישראל הביאה לכינוס דחוף של חברי ועד הקהילה בטהראן. הם דנו במשמעויות הנובעות מהצהרת בלפור והחליטו להקים בראשית 1918 ארגון בשם "אגודה תרבותית לצעירים יהודים בטהראן", שלימים נהיה להסתדרות הציונית באיראן (הצ"פ). הארגון ראה את עיקר תפקידו בהנחלת הלשון העברית, שלימודה הוזנח מאוד בשל תפיסתם החינוכית של בתי-הספר של כיי"ח באיראן, שדגלו בלימודי יהדות בשפה הצרפתית.

שושלת פהלווי ויחסו ליהודים

עם עלייתו של רזא שאה פהלווי לשלטון בשנת 1925, חל מפנה של ממש במצבם של יהודי איראן. הוא היה מפקד חטיבת הקוזקים באיראן, שבפברואר 1921 הצליח לפזר את הממשלה הקיימת ולהקים ממשלה חדשה, תוך שהוא משליט במדינה מצב חירום צבאי, וב-1925 הכתיר אותו המג'לס למלך על פרס. הוא ביטל את חוקי הטומאה ושיחרר את היהודים לחלוטין מתשלום הג'זיה, הסמל לאי-השוויון של בני המיעוטים, וזכויותיהם הושוו לאלה של הרוב המוסלמי.

המלך הנהיג שינויים. הוא חיזק את השלטון המרכזי והכניס לארצו תרבות מערבית. המגמות הצנטרליסטיות, הנטייה להתמערבות המדינה, הפלת מורא ופחד על מושלי מחוזות שבעבר ניהלו את מחוזותיהם כמלכים עצמאיים, ובעיקר צמצום השפעת הכהונה הדתית והכנסת חוקים חילוניים במקום הדין הדתי - כל אלה היו לברכה ליהודים. בתקופה זו הוזמנו היהודים לשרת בצבא הפרסי כיתר אזורי המדינה. שערי בתי הספר הממשלתיים נפתחו בפניהם, וכך נסללה להם הדרך למקצועות חדשים רבים. החל תהליך עיור מואץ, שריכוז את היהודים בערים הגדולות, ובמיוחד בטהראן, ואיפשר להם תעסוקות חדשות, שהיו אסורות עליהם בעבר. היהודים ניצלו את ההיתר לצאת מן הגטאות ופתחו חנויות רבות באזורים מסחריים מחוץ לגטו. מסחרם המוגבל והזעיר התרחב והתפתח. אף על פי כן אין לומר שליהודים היו זכויות שוות לאלו של בני המדינה המוסלמים. אף כי מצבם הכלכלי ומעמדם המשפטי-החברתי השתפר, עדיין נמנע מהם לכהן במשרות רמות במשרדי הממשלה או בדרגות גבוהות בצבא, מלבד בחיל הרפואה. העובדה שהיהודים כמו יתר בני המיעוטים הדתיים, לא יכלו לבחור ולהיבחר בבחירות כלליות, אלא בבחירות קהילתיות לשם בחירת נציגם, העמידה אותם בדרגה אזורית שונה מיתר אזורי המדינה. במשטר של רזא שאה נאסרה קיומה של כל פעילות פוליטית או ארגונית שיש לה קשר עם גורמים שמחוץ לאיראן ובשל כך נפגעה גם ההתארגנות הציונית.

גם בתדמית השלילית של היהודי האיראני בעיני הרוב המוסלמי לא חלו שינויים מהותיים בתקופתו של רזא שאה. זאת אף על פי שיהודי איראן הפגינו רצון להשתלב בתוך הזרם הלאומי האיראני החילוני, המושתת על התרבות היונקת מאיראן הפרה-איסלאמית הזרטושטית, זרם שבראשו עמד המלך. בשל המשפטים הקדומים המשיכו היהודים להיות מאובחנים כנגיס (טמאים) ונשארו מיעוט זר ובלתי אהוד. לא פעם נאלצו יהודים להמיר את דתם ולהתאסלם כדי להמשיך ולהחזיק במשרותיהם. על אף הקשיים

הגדולים המשיכה העלייה לזרם ארצה בדרכים לא דרכים, תוך סבל רב וסיכונים כבדים. התעמולה הנאצית ששטפה את פרס בשנות ה-30 של המאה, בעקבות חיזוק קשריו של השאה עם גרמניה, ליבתה אף היא את האיבה כלפי היהודים. בהסתה הנאצית באמצעי התקשורת הובלט מוצאם הארי המשותף של העם הגרמני והעם האיראני; היהודים בני שם כונו "גזע נחות ומוצאי דם של המין האנושי", ורבים מהם הודחו מעבודותיהם, בעיקר ממשרדי הממשלה.

בסתיו 1941, בעיצומה של מלחמת העולם השנייה, פלשו כוחות רוסיה, אנגליה וארצות-הברית לאיראן. ובנות הברית הורידו את רזא שאה מכיסאו עקב נטיותיו הפרו-נאציות והמליכו תחתיו את בנו, יורש העצר מוחמא רזא. במקום השלטון הדיקטטורי הקודם נכנסה עתה איראן לתקופה חדשה, עירנית ודינמית מבחינה פוליטית. נוסדו למעלה מעשרים מפלגות שייצגו קשת רחבה של דעות ושל אידיאולוגיות, מן השמאל הקיצוני ועד לימין הקיצוני, לרבות הקבוצות הדתיות למיניהן. בטהראן ובערי השדה יצאו לאור עשרות עיתונים ושבעונים, שהביעו דעות פוליטיות בצורה חופשית במסגרת חוקים וכללים שנקבעו על-ידי שלטונות הכיבוש.

פעילות השליחים למען יהודי פרס

האווירה הפוליטית הכללית אפשרה גם ליהודים לחדש את פעילותם. הם הקימו מחדש ארגונים ציוניים. לארגונים של יהודי איראן ולהגברת גאווותם הלאומית תרמו גם המפגשים ביניהם לבין חיילי בנות-הברית היהודיים ששהו אז שם, וכן נציגי המשרד הארץ-ישראלי שהקימה הסוכנות היהודית באיראן.

מצבם המדכא של פליטי השואה וסיפורי הזוועות אשר עברו עליהם הציתו בלב יהודי איראן רגשות חום ואהדה רבים כלפיהם. במסירות נפש מופלאה עשו ככל יכולתם כדי להקל על סבלם וכאבם. למרות מצבם החומרי הקשה לא חסכו יהודי המקום בכסף ובזמן. באמצעות הוועדה המאוחדת שהקימו לשם כך, "ועד העזרה של יהודי טהראן", הגישו סיוע רב לאחיהם מאירופה ובתוכם "ילדי טהראן", הם הילדים הראשונים משארית הפליטה של יהודי פולין, שהועברו לארץ ישראל דרך איראן. גורלם המר של הפליטים המחיש ליהודי איראן עוד יותר את צרת היהודים בגלות ודרבן אותם לפעילות לאומית מחודשת. בפעילות הציונית זכו הארגונים הציוניים לתמיכה וסיוע רב מצד המשרד הארצישראלי שהקימה הסוכנות היהודית בטהראן בשנת 1942. מטרתם הראשונית והעיקרית של השליחים שהגיעו מהארץ אל המשרד הארצישראלי היתה טיפול בפליטי השואה ששהו באותו זמן בטהראן וביקשו לעלות ארצה. אגב מילוי משימתם זו נוצר קשר הדוק בין השליחים לבין יהודי איראן, והמשרד הארצישראלי החל להקדיש מאמצים גם לחידוש הפעילות הציונית באיראן. ראוי להדגיש כי מלכתחילה לא ראתה הסוכנות היהודית צורך לשלוח שליחים ציוניים מיוחדים מטעמה לפעולה בקרב יהדות איראן שבשנת 1942 מנתה מעל לשמונים אלף איש! אפילו בסוף שנת 1945, כשכבר כמעט לא היו באיראן פליטים מאירופה שהתעתדו לעלות לישראל, ראה המשרד הארצישראלי את העזרה לפעילות הציונית באיראן בדרגת חשיבות נמוכה, והיעדים המועדפים היו משלוח

חבילות לפליטים היהודים באירופה דרך איראן, חיפוש קרובים של ניצולי השואה ועוד. יתר על כן, משנוכחו ראשי הסוכנות היהודית לדעת כי מטרת הסיוע לפליטים אינה מעשית, הם ביקשו לסגור את המשרד הארצישראלי בטהראן, ורק תחת לחצם הכבד של כמה מהשליחים שפעלו בטהראן ועבדו גם בקרב הנוער היהודי כאן הוכרה החשיבות הלאומית והציונית הרבה שהיתה למשרד הארצישראלי ולפעולו בעיני הקהילה היהודית באיראן, והוחלט להמשיך ולקיים את המשרד.

עיקר השפעתם של שליחי המשרד הארצישראלי ניכרה גם בהפצת הרעיון הציוני והשפה העברית בקרב הארגונים הציוניים ואף מחוצה להם. את זמנם הפנוי היו השליחים מקדישים למתן הרצאות לנוער ולמבוגרים על ההיסטוריה היהודית, על תקומת עם ישראל וארץ ישראל, על ערכי תנועת העבודה בארץ ועוד. הם השתתפו באורח פעיל בארגון חגיגות ומסיבות לרגל מועדי ישראל, והשתדלו להקנות להן אופי לאומי ציוני. אולם השליחים לא הסתפקו בכך, וביקשו לעשות גם למען בריאותו הגופנית של הנוער על ידי אימונם של חברי התנועות היהודיות בשטחי ספורט שונים, והקמת מועדון ספורטיבי שלימד את חבריו קפ"פ (קרב פנים אל פנים), התגוננות במקלות ומאוחר יותר אף אימן אותם להתגונן בנשק חם.

הקושי העיקרי שעמד בפני השליחים היה מימושה של החינוך לעלייה, מאחר שמראשית שנות ה-40 אסרה ממשלת עיראק על מעבר יהודים איראניים באדמתה בדרכם לארץ-ישראל, וגם מספר הסרטיפיקטים שחילקה הסוכנות היהודית לקהילות היהודים בארצות המזרח בשנים אלו היה מינימלי, כי רובם ניתנו לפליטים היהודים מאירופה. שליחי המשרד הארצישראלי לחצו אמנם על המוסדות בארץ להגדיל את מספר רישיונות העלייה ליהודי פרס, אך ללא הצלחה. היהודים שבכל זאת הצליחו להגיע לארץ בשנים אלו עלו ברובם דרך הודו או בנתיבי מסע מפרכים אחרים.

יהודי איראן נהנו בתקופת הכיבוש מחסותן של בנות-הברית, והחלו לפתח קשרים זהירים עם בית המלוכה ועם חוגי הממשלה חרף ההאשמות שהוטחו נגדם מצד עיתוני הימין והקנאים הדתיים, שראו בהם יסוד זר ואופורטוניסטי. עם צאתן של המעצמות מאיראן, התחוללו פרעות נגד היהודים בכמה ערים.

בעקבות המלחמה עברה איראן לסביבת ההשפעה האמריקנית. מאז החלה הקהילה היהודית בה לעמוד תחת חסותם של הארגונים היהודיים העולמיים במערב (בעיקר באמריקה), כמו הג'וינט ו"אוצר התורה" שפעלו במיוחד בשטחי התרבות, החינוך והבריאות.

(בגיליון הבא - יובא הפרק השלישי - מהכרזת המדינה עד היום).

על פי "מבחר מקורות לתולדות הציונות בארצות המזרח"

איראן - חומר רקע, כתבה: אסתר קנקה-שקלים ערך: שמעון עטר,

משרד החינוך והתרבות, המרכזים הפדגוגיים

פורים בקרב יהודי איראן (פרס)

משלוח מנות

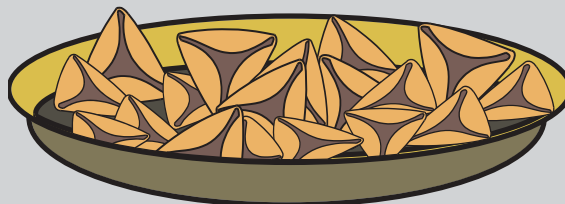
בדרך כלל אין היהודים אופים עוגות במשך כל ימות השנה, אך בפורים, למשלוח מנות, נהגו לאפות עוגת שמרים הנקראת "שאכארי" וזרו עליה סוכר דק. בנוסף לעוגה, הכינו כעכים בצורה עגולה, מבצק שמרים, ואף עליהם זרו סוכר. את העוגות היו מניחים על מגש בתוספת פירות העונה ומטעמים שונים, הכל לפי יכולתם הכלכלית של בני המשפחה.

"משלוח מנות" מיוחד קיבלה הארוסה מבית הארוס. המשלוח כלל מגש גדול שעליו הונחו צלחות ובהן: דג מטוגן, עוף מבושל, שקדים, פיסטוק שאמי, אגוזים מסוגים שונים, אגסים, רימונים ותפוחי עץ. אם החתן היתה מכינה לכלה המיועדת "חלבה ברג'י" (אורז מבושל עם סוכר שהוקפא, ואחר כך נחתר לריבועים ולמשולשים). כן קיבלה הארוסה מתנות: חתיכת בד משובח, תכשיט מזהב ועוד.

תרנגולת משעשעת

מנהגי האירוסים והחתונה של יהודי איראן כללו "תרנגולת משעשעת" לכלה, לכבוד חג הפורים או לכבוד אירוסיה. אמו של החתן צבעה את התרנגולת הלבנה בצבעי אדום, כחול, ירוק וצהוב, תפירה לתרנגולת אדרת ומכנסיים זעירים וחיברה אליהם פעמונים. כאשר הידסה התרנגולת המקושטת בחצר בית הכלה, הצטלצלו פעמוניה לשמחת לב הכלה ובני ביתה.

על פי שמחה סיאני, זיכרונות מביקור אצל ראובן ומיכל קשאני

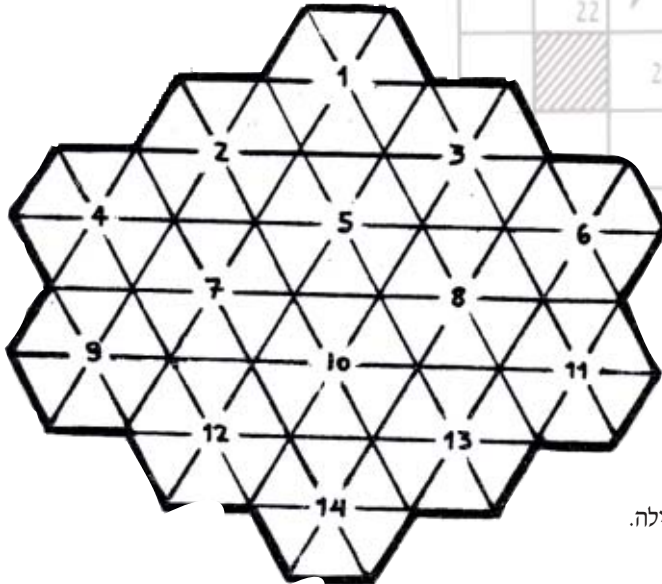

לוח המודעות מסי 130

כוורת משושים לפורים

בכוורת יש לשבץ ערכים בני שש אותיות כל אחד. בכל שני משולשים (שאינם מאותו מספר) בעלי צלע משותפת יש לרשום אותה אות.

הגדרות:

1. הברכה הנוספת בליל קריאת המגילה.
2. "הבגד" של פורים.
3. יש נר לחנוכה, יש נר להבדלה, יש נר לזיכרון וכל שבוע ביום שישי יש _____
4. אסתר בעיני כל רואיה.
5. תיאור אסתר מבחינה חיצונית.
6. ציווי מרדכי לאסתר.
7. 127 - מה?
8. מילה נרדפת ל: מכל מקום, בכל אופן (כתיב מלא).
9. גלגל הגומי שבתוך הגלגל החיצוני באופניים, באוטו וכדו'.
10. מי שככה?
11. עזר להם.
12. והרצים יצאו...
13. לדוד אסתר.
14. משתחוים.

ראה פתרונות בסוף הגיליון

יפעת סלע

חודש אדר אינו חודש "טבעי" קלאסי (כמו חנוכה אשר בו עיקר הנס קשור בשמן המופק מפרי עץ הזית, או ט"ו בשבט אשר הנו חג האילנות).

אולם, אחת ממצוות החג, המשתה - קשורה בטבע, ביין המופק מעץ הגפן. המילה יין, מופיעה בתנ"ך 141 פעמים. היין מופיע בשמות שונים (עסיס, שיכר, מזג, חמר, דם ענבים ועוד). בימי בית שני צריכת היין היתה גבוהה מאוד ועמדה על ליטר לנפש - ליום!!! מסיבה זו גידולי גפנים, נפוצו בכל רחבי הארץ.

ב"ספר האגדה" של ביאליק ורבינצקי מובא סיפור סירובם של העצים להיות עץ התלה של המן: "התכנסו כולם לעצה ואמרו: מי שהוא גבוה חמישים אמה יתלה המן על ראשו.

אמרה הגפן: "קצרה אני ואיני יכולה שיתלה על ראשי..."

הגפן גם כאשר היא בצורתה התמירה (דלית) ולא נמוכה (רוגלית) הנה עץ נמוך יחסית ובודאי שגובהה אינו מתקרב אפילו ל"חמישים אמה" (כ-25 מטר).

אולם, נראה כי "תירוץ הגובה" אינו עומד לבדו מאחר ונוסף לו גם "טעם", טעמו של היין: הגפן סירבה בתוקף שיתלה עליה המן מפני שחששה שבגלל היותה מקור היין בעולם, ומאחר וסיפור המגילה נסוב סביב המשתה והיין תבחר היא למשימה המפוקפקת (ישראל רוזנסון, "מדרש חודש וטבעי", חודש אדר).

מה בין מאיר דיזנגוף לפורים?

בעיר תל-אביב, אשר דיזנגוף היה ראש מעוצת העיר הראשון שלה, התקיים "קרנבל פורים" כבר בשנת 1912. דיזנגוף, שהיה מרוצה מאוד מההפנינג השמח בחוצות תל-אביב פנה בשנת 1932 לציבור התל-אביבי וביקש את עזרתו במציאת שם הולם לאירוע שהפך מסורת. השם הנבחר היה "עדלאידע" הנגזר מהפסוק הידוע במגילה: "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי..." (מסכת מגילה ז:).

ומה בין מאיר דיזנגוף ליין?

ב-1890, בתחילת דרכו של היקב בויכרון יעקב החליט הברון רוטשילד כי את היין שייצרו בארץ-ישראל יש לשווק בכלי קיבול "תוצרת הארץ". לביצוע משימה זו הוקמה "המזגגה" - בית חרושת לבקבוקים (חוף דור). מאיר דיזנגוף הצעיר, יליד רוסיה שלמד הנדסה כימית בצרפת מונה כמנהל המקום.

מאיר דיזנגוף מוביל את העדלאידע בתל אביב, שנת 1932

"כרכרות" מן הטבע ברחובות תל-אביב 1932

א. פורים

1. משחק השאמה ב' (נרפ"ק הא"א)

עזרים:

- לוח מצוייר עם כיסים מחולק לארבעה טורים
- פתקי שאלות/חידות (המונחים בכיסים)
- צוות שופטים
- שעון עצר

ניתן לחלק את החניכים ל-2 קבוצות.

הוראות:

לפי סגנון ה"נהפוך הוא", כל קבוצה מקבלת מראש 100 נקודות. הקבוצה המנצחת היא זו שמגיעה ראשונה למספר אפס. על כל קבוצה בתורה לבחור בפתק שאלה מתוך הנושאים. אם הקבוצה מצליחה לענות נכונה תוך זמן קצוב היא מפסידה 5 נקודות ומקבלת תור נוסף. אם לא עונה נכונה - היא צוברת 5 נקודות נוספות. מסדרים לוח לפי הנושאים כדלהלן:

1. עשועי לשון
2. לילה משותפת
3. חידות
4. הלכות ופתקים תואמים

הערה: השאלות המוצעות הן רק לדוגמה. אפשר לגוון אותן לפי רמת החניכים.

משועי לשון

היא והוא

התשובות הן לפי סדר הא"ב (חוץ מהאות ו'). ראו דוגמה בסעיף 1.

1. הוא - יחידי = אחד
2. הוא - מי קולון (ב/ס)
3. הוא - ירק (י/צ)
4. הוא - הגבלה (ע/ייה)
5. הוא - יופי וכן (ה/ז)
6. הוא - שריד ושארית (ז/ב)
7. הוא - הפך משכחה (ז/ייה)
8. הוא - מועד (מ/ג)
9. הוא - מסיבה (מ/ג/ע)
10. הוא - היקום (ס/כ)
11. הוא - תכשיט (ש/כ/מ)
12. הוא (הם) - אזור בארץ (ר"ת) (י/ש)
13. הוא - גאולה (י/ש/ע)
14. הוא - לוכד (כ/כ/ש)
15. הוא - החמצה (כ/י/ש)
16. הוא - ביזוי וגינוי (ז/ש)
17. הוא - לשון זרה (ל/ז/מ/ת)
18. הוא - אופי (א/ע)
19. היא - מסיבה (מ/ג/ע)
20. היא - אזור (א/ז/ר/ח)
21. היא - העניקה (נ/מ/י/נ/ה)
22. היא - רז (ר/ז/ס)
23. היא - שתייה (ס/ז/י/ה)
24. היא - אילן (א/ל/י)
25. היא - רקמה (ר/ק/מ/ה)
26. הוא - נטול חומה (נ/ח/מ/ה)
27. היא - סיפורת (ס/פ/ר/י/ה)
28. הוא - לא רחב (ר/ב)
29. היא - לא רווחה (ר/ו/ח/ה)
30. הוא - טהור (ק/ז/ש)
31. היא - ההפך מחול (ק/ז/ש/ה)
32. הוא - מרחק (מ/ר/ח/ק)
33. היא - נחת ומנוחה (נ/ח/מ/ה)
34. הוא - אידיליה (א/י/ד/י/ל/י/ה)
35. היא - בונה סוכה (ש/ל/ו/מ/י/ת)
36. הוא - קרם (ק/ר/מ/ק)
37. היא - פרפומריה (פ/ר/פ/ו/מ/ר/י/ה)

חילת המשותפת

בכל סעיף עליכם למצוא את המילה המשותפת לשתי המילים. למילה הראשונה היא תצטרף אחריה ולמילה השנייה - לפנייה.

1. שיחות - רב (ר/ש)
2. סימן - מנחה (מ/ס)
3. יום - אש (פ/ק/י)
4. נושא - שלובים (ל/י/ס)
5. נוטל - מחושב (ס/י/כ/ן)
6. דרך - גלוי (ג/י)
7. כפל - שפתיים (א/ס)
8. שוה - כיס (כ/ס/ל)
9. סיפור - הספר (ס/פ)
10. אותיות - ראי (כ/מ/ב)

על פי "זה מצחיק" - מגוש קטיף, בגוש אחד - עלון יישובי חבל עזה

חידות במחזים (לחידים בלבד)

1. שומר תורה, חק וסדר
אוכל מצה בליל הסדר.
בגין איזו הוראה שהגיעה בשדר
הפרת החוק היתה ממש בסדר?
2. ניכוי שליש על התנהגות טובה
הפך היום למעין חובה.
על ניכוי כפול מעיני
אין איש ראוי לגינוי.
3. הלשכה לסטטיסטיקה בכל חמישה עשר לחודש
משמיעה לנו המדד.
כך היה גם - בערך - בענייני קודש
אלא שהמועד - לראש חודש נדד.

4. מעשה בילד שונא קריאה
הצצה בספר - ממש קריעה!
מה הופתע אביו לראותו רוכן
על ספר **קונקורדנציה** במבט בוחן.
את סודו של הילד נחשו מי גילה
קרבה ובאה קריאת המגילה!
5. "רייטינג - תופעה הראויה לגינוי
הוא משאת נפשו של כל פוליטיקאי.
התוכל למצוא מושג זה - אומנם בשינוי
אצל גיבור המגילה, הלא הוא מרדכי?
6. אופנה - הלבשה ושאר דברי בדים
תופסים אצל נשים מקומות נכבדים.
הגבר, לעומתה, לזאת אינו חותר:
ראיה מפורשת לכך במגילת אסתר.
7. אחת ה"קרובות" לפרשת זכור ("זכור איש אשר הגויע אב ללא עתו")
מסתיימת ב"**תכלית שבעים נתלה** (= המן) **על חמישים**".
הסבר!
8. היום פורים
מחר ביעורים,
שלישי מרורים,
והוא תמרורים.
שביעי יום כיפורים.

על פי י.מ. שטיינשניידר "פורים ופארודיה", מונאטשריפט, סידרה חדשה, 11, עמ' 178)

מובא ב"שאל בנך ויגדך - ושאלת בחגיך", אריה פליימר

ראה פתרונות בסוף הגיליון

אידיא במוזים (לשכבה הצעירה)

1. ראשיתו של פסח חפש נא ומצא
אליו צרף את מרכז חנוכה
הוסף להם את ראש השנה
וסוף ימים טובים תעמוד לאחרונה
(פ/ריס)
2. במגילת אסתר הוא אחד מבניו
של המן הרשע ובין חכמינו הוא
כינוי לפרשן חיוני בתורה.
(פרש/חמא - רש"י ז"ל)
3. הוא בגוף, אבר בעל תפקיד חשוב
והיא הובלה אלי קבר
רק בגלל סירוב.
(הוושט שבגוף - ושמר האלכה)
4. בפסח הוא אחד מהמאכלים
בקצרת הסדר ובמגילת אסתר
הוא בד לתפארת.
(מפס)
5. ראשיתי - חרב מלחמה
סופי - בתים מקימה
ישוב ישבתי בין רמי מעלה
לרוב ביניהם החשתי מפלה.
(מרב/ק)
6. שומר היה את הנשים
לא שומר הפילגשים
אחת הנשים הבדיל לטוב
תמרוקיה הבהיל לרוב.
(פגי)

הלכות דינים ומנהגים

1. אותי אומרים בחנוכה ובפורים (על הניסים)
2. מבין המצוות שמקיימים בפורים (אקרא מגילה, סעודת פורים, משלוח מנות, מתנות לאביונים, קריאת התורה והוספת על הניסים)
3. כסף שנתנו בעבר לפדיון נפשות היהודים (מחצית השקל)
4. אחד הדרכים למחות את שמו של המן האגגי (רעשן)
5. בנשימה אחת אנו קוראים (עשרת בני האן)
6. ספר קלף שמקפלים כאיגרת את סיפור הפורים מספר (המגילה)
7. יש אומרים שנותנים לפחות לשנים ויש המרבים אותם כפל כפלים (מתנות לאביונים)
8. אחד מפסוקי הגאולה המופיעים במגילה (איש יחזי וכו')

הערה: חומר נוסף לחידות ניתן למצוא בגיליונות "מדי חודש בחודשו", מס' 82, 98, 114.

2. קח פ'ור

עזרים:

- קוביה
- כרטיסים קטנים "קח פור"
- צבעים, דמויות משחק
- לוח קרטון גדול

מציירים ריבועים גדולים על לוח קרטון. בכל ריבוע רושמים משימה הקשורה לפורים (ראה ציור). מכינים כרטיסי פור ובהם הוראות למשימות משעשעות.
כל קבוצה שמצליחה למלא את המשימה מקבלת תור נוסף.
מנצחת הקבוצה שמגיעה לסוף או שזוכה בכרטיסי "קח פור" רבים יותר.

אין בניסה לארמון המלך כלי הומנה חוזר אחורנית	קח פור	הזמנת למשתה אחשורוש התקדם משבצת אחת	→
בית הבלא הממן תור	קח פור	אסתר נבחרה למלכה התקדם משבצת אחת	←
אבל גדול ליהודים חוזר 4 משבצות	קח פור	קוראים בספר הזכרונות חנה תור אחד	→
המן בכהר לפשהה שמכנה לו אסתר זרוק שנית את הקרביה	קח פור	העניק אסתר חוזר 2 משבצות	→
ליהודים היתה אורה ושבחה סוף	יום משהה ושמהה התקדם משבצת אחת	הרצים יוצאים לכל מדינות חזרו וכוז חוזר אחת 3 משבצות	←
	קח פור	קח פור	←

מתוך איגרת פורים בהוצאת המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה,

ההסתדרות הציונית העולמית

משימות לקבוצה

1. לאתר דמויות מהמגילה בתפזורת (ראה דוגמה). על הקבוצה לאתר 10 דמויות מהמגילה (יש להקציב כשלוש דקות).
2. לאפר אחד מחברי הקבוצה לליצן, מפלצת, או לאחת הדמויות מהמגילה.
3. הכנת מסכה לפורים (ראה "עשה במו ידיך").
4. לספר את סיפור המגילה בשתי דקות.
5. לצייר ציור התואם אחד מפסוקי המגילה כגון: "ונחתום בטבעת המלך איש צר", "וחמתו בערה בו", "עמודי שש", "לב המלך בייך".
6. לשיר אחד משירי פורים.
7. להמחיש אחד מסצינות העלילה של המגילה.

התפזורת

א	נ	מ	ה			א
א	ת	א	כ	ל	ת	ח
י	ג	ס	ה	ז	ר	ש
כ	ב	ת	ד	ו	ש	ו
ד		ר	ס	ש		ר
ר	ל	ת	ה	ת		ו
מ	א	ת	ז	י	ו	ש

עשה במו ידיך - מסכה מצלחת קרטון

כלים וחומרים: צלחת קרטון גדולה, נייר עיתון צבעוני, דבק פלסטי, מכחול, מספרים, סיבי רפיה, קופסאות מנייר קרטון. תהליך העבודה: גוזרים פעמיים בצד כלפי מטה ברווח של 4 ס"מ בערך, מקפלים ומדביקים, או מהדקים קצה אל קצה. משאריות של קופסאות נעשה אזניים, ומנייר צבעוני עיניים, מסיבי הרפייה נעשה שיער וזקן.

3. יישובים של פורים

במסכה שלפניכם יש רצף של שמות יישובים ואתרים בארץ ששמותיהם קשורים ישירות או בעקיפין לפורים (למגילה, למדרשים, לתפילות וכו'). עליכם לאתר את המושגים ולהסביר את הקשר בין שם המקום לפורים.

יש לחלק את האתרים בין החניכים ולבקש מהם לאתר את היישובים במפה, לבחור יישוב אחד ולכתוב עליו כמה מילים, או להכין משהו מקורי עליו.

הערה: כמה מהיישובים בפעולה מוכרים לחניכים ולכן אפשר לעודד את החניכים לעסוק גם כן ביישובים הלא מוכרים (ניתן להיעזר במדריך "כל מקום ואתר").

שאל בנך ויגדך

מאת אריה פלהיימר

חכמת שלמה (שאלות ברש"י)

פרשיות ויקהל ופקודי

1. הבא ראייה מפרשתנו, שממנהיגי העם נדרשת הליכה בראש המחנה, דהיינו שבראש ובראשונה יבצעו הם את שמוטל על כל העם לעשות.
2. היכן יש בפרשתנו ביטוי של הוקרה למסירות נפש?
3. מצא בפרשתנו בגדים שאינם ללבוש.
4. לעתים קורה, שבני אדם נרתעים מביצוע פעולה כלשהי מחמת קושי מסוים נראה לעין. לעומת זאת, ישנם כאלה הניגשים לביצוע מתוך אמונה, שניתן יהיה לעמוד בהצלחה בהתמודדות עם אותו קושי ו"דיה לצרה בשעתה". על פי רש"י מסויים לפרשתנו, משוייך משה לאסכולה השנייה, באיזה עניין?

פרשת ויקרא

1. בימינו, ימי העידן המודרני, קיימת אפשרות טכנית של שמיעת קולות באמצעות אוזניות, ובכך היא נמנעת מהשאר.
2. מסתבר, שלתופעה זו יש כבר מקור בפרשתנו, היכן?
3. היכן בפרשתנו יוצא רש"י נגד "דחיסת" חומר לימודי רב מבלי לאפשר לתלמיד "לעכל" אותו כהלכה?
3. מהו ה"פטנט" לגרום לכך שמישהו יביא קורבן, אף אם אין רצונו בכך?
4. השימוש במשל חביב ביותר על המפרשים ובכללם רש"י. אתר שני "משל למלך" בפרשתנו.

פרשת צו

1. הסבר את המונחים הבאים וציין באיזה הקשר מזכיר רש"י כל אחד מהם:
(א) קיץ המזבח (ב) אוגן

2. מי שנעשה לו נס...

1) יורדי הים

2) הולכי מדברות

3) חובשי בית האסורים

4) חולה שנתרפא

א. איזה מבין הנ"ל אינו מופיע בפירושו של רש"י?

ב. מה המשותף לכל ארבעת האחרים?

3. בצבא מוכרת התופעה של הקדמת לוח הזמנים על ידי הדרג הנמוך יותר (למשל, אם המג"ד קובע את השעה 7:00 לשעת המסדר, אזי המ"פ מקדים אותה ל-6:00, המ"מ ל-5:00 והמ"כ ל-4:00...). מסתבר שאין כל חדש תחת השמש, וכי כבר בפרשתנו יש, להבדיל, הד לרעיון הזה. היכן?

4. במקום אחד בפרשתנו מודיע רש"י "לא ידעתי..." מהו המושא של חוסר ידיעתו, דהיינו, מה הוא לא ידע?

פרשת שמיני

1. מתי הייתה "הופעת הבכורה" של ברכת כוהנים?

2. כפרשן וכמחנך חביבים על רש"י משלים ואכן, בפרשתנו מתבשמים אנו מ"משל למלך" וכן מ"משל לרופא". ספר את תוכנם.

3. מקובל בישראל מדורי דורות, שכאשר נפטר תלמיד חכם גדול, משתתף הציבור באבל (כמו על ידי סגירת כל החנויות בעת ההלוויה). התוכל למצוא אחיזה לכך בפרשתנו?

4. ציין את התשובה הנכונה: דג המשיר את סימני הטהרה שלו עם הוצאתו מהמים:

א. אסור באכילה.

ב. מותר באכילה.

ג. אסור באכילה, אך מותר בהנאה.

ד. אסור בהנאה, אך מותר באכילה.

ה. אם חזרו הסימנים לשליש גידולם תוך יממה מותר באכילה.

(ראה פתרונות בסוף הגיליון)

דעות קדומות

מבוא: הקשבה במובנה הרחב כוללת גם עירנות למנהגי התרבות של האחר

מטרות הפעולה

- להעלות למודעות שאנשים שונים יכולים להתייחס אל אירוע אחד בצורות שונות שמקורן ברגשות שונים או בדעות ובהשקפות עולם שונות.
- להבהיר למשתתפים שמן הראוי להתייחס אל עמדתם של אנשים אחרים ולבחון אותה.
- להביא למודעות המשתתפים שהקשבה מלאה היא "תורה" הצריכה לימוד.

משך ההפעלה: 45 דקות.

עוזרים:

- בריסטול או לוח
- גיר/לורדים
- תבנית אירוע (נספח)

מהלך ההפעלה:

במליאה

- המשתתפים יבחרו אירוע כלשהו שהם השתתפו בו יחד, כגון טיול שנתי, מסיבת סוף שנה וכו'.
- לאחר שנבחר האירוע, כל משתתף ירשום על פתק מה הוא הרגיש במהלך האירוע שנבחר.

למנחה

- אסוף את הפתקים והוסף עליהם 2-3 פתקים שהכנת מראש, ובהם כתבת תגובות המנוגדות לתגובות הצפויות לעלות במליאה.

- סרטט על הלוח תבנית - לפי התבנית המובאת בנספח להפעלה זו, אבל בלי המילים הרשומות בה.
- הוצא פתקים בזה אחר זה מתוך הערימה ורשום בתוך התבנית שעל הלוח את הרגש הכתוב בכל פתק.
- בקש מכמה משתתפים לספר על האירוע מתוך עמדה רגשית מסוימת, שאותה תבחר מתוך מגוון התחושות הרשומות על הלוח.
- בקש ממשתתפים אחרים לגשת ללוח ולכתוב את הרגשתם, בלי לספר על האירוע בכללו מנקודת מבטם.

שאלות

1. איך ניתן להסביר את העובדה שאותו אירוע עורר הרגשות שונות כל כך אצל אנשים שונים?
2. האם היו כאן הרגשות שהפתיעו אתכם? מדוע?
3. האם עלה בדעתכם שיש פער גדול כל כך בין ההרגשות?
4. מהו, לדעתכם, מקור הפער?
5. האם היה מקום לברר איך אנשים שונים הרגישו? מדוע? לשם מה?
6. לו ידעתם שכך אנשים מרגישים, האם הייתם מתנהגים אחרת? משנים משהו? כיצד?

"תרבות השיחה והדיון על דיאלוג, הקשבה ומה שביניהם", בהוצאת משרד החינוך, מינהל חברה ונוער

נימוסים והליכות

המושג האמהרי "צ'ואה", שפירושו נימוסים מעודנים, או חינוך למופת, מקיף מכלול של דפוסי התנהגות, נורמות וציפיות תרבותיות, האופייניים לאתיופים ושונים מאוד מאלה הנהוגים בישראל. שוני זה עשוי לגרום לאי-הבנות רבות, כפי שהסתבר, למשל, לישראלים רבים שהזמינו עולים מאתיופיה לבקר בבתיהם ושנכחו לדעת כי הם לא הופיעו, למרות שהבטיחו שוב ושוב לבוא. אחת הסיבות להתנהגות זו, התמוהה לכאורה, נעוצה במערכת הנורמות האתיופיות המסורתיות, המוקירות את הנימוס והאיפוק. בהקשר זה, סירוב ישיר להזמנה נחשב כביטוי של גסות-רוח, ויש להיענות לה בחיוב גם אם אין רצון או יכולת לעמוד בהבטחה. יתר על כן, ההזמנה הראשונה והשנייה נחשבות כפורמליות ומחויבות-הנימוס גרידא, ורק ההזמנה השלישית - אם היא מנוסחת בסגנון משכנע דיו - מוכיחה למוזמן שביקורו רצוי באמת ובתמים.

על פי "שאלות ותשובות בנושא התנהגות ותרבות עולי אתיופיה", מאת ד"ר חיים רוזן

להתנהגות הזאת יש תקדים במשנה.

תנו רבנן העובר (אדם שמציעים לו לעבור לפני התיבה) צריך לסרב (מפני הנימוס כדי שלא יראה כלהוט), ואם אינו מסרב דומה לתבשיל שאין בו מלח ואם מסרב יותר מדי דומה לתבשיל שהדיחתו מלח (הוסיפו יותר מדי מלח). כיצד הוא עושה? פעם ראשונה יסרב, שנייה מהבהב (כלומר מזמין עצמו כמו נער לעמוד), שלישית, פושט את רגליו ויורד.

מסכת ברכות לד

מאת נירה קרמר

מדי שנה בהתקרב חג הפורים, אנו, המורים או המדריכים, מחפשים דרך מקורית נוספת ליצירה שתבטא את שמחת החג, את מצוותיו ומנהגיו.

הפעם בחרתי לצאת מתוך עולם היצירות המופלא של אמנים מפורסמים אל כישרון הביטוי של תלמידינו.

תהליך הסדנה

א. נאסוף יצירות אמנות של ציירים מפורסמים המבטאים מגמות שונות באמנות, כגון: סוריאליזם, אימפרסיוניזם, קוביזם, ואחרות (סלבאדור דאלי, קנדינסקי, מונה, מארק שאגאל, פיקאסו, ואן גוך ועוד).

ב. נציג את היצירות בפני התלמידים וננסה לאפיין אותן על פי סגנון, טכניקות, צורה, צבע, תוכן וכדו'. אפשר לעבוד בקבוצות. כל קבוצה תקבל מספר תמונות ותאפיין אותן. הסיכום ייערך בפני כל הכיתה.

יש לציין כי ביצירות שונות, חפצים יכולים לשנות את תפקידם ומהותם (דאלי).

החפצים או העצמים יכולים להימצא בסביבה הלא-טבעית להם, בצבעים זרים להם וכדו'. סגנון הצביעה יכול להיות: כתמי (קנדינסקי), קווי, התזות צבע, עיגולים, קיווקווים (מונה, ואן גוך) ועוד ועוד על פי סגנון האומן.

אלו הבוחרים לחקות את סגנונו של שאגאל, יכולים גם לבחור נושא מתאים. יצירותיהם יכולות לעסוק בחלומות מלווים בסמלים שונים:

- אולי חלומה של אסתר לפני היבחרה למלכה, אחרי הבחירה או כאשר נודע לה על תכניתו של המן.

- חלומותיהם של מרדכי או המן.

היצירה יכולה להתאפיין על ידי דמויות שבירות או חצויות ומעוותות, שילוב של פרחים צבעוניים ועוד.

ניתן להכין מסכות בהשראת האמנים השונים.

ג. המורה יציג את המשימה: כל תלמיד יבחר נושא מסוים מתוך סדרת נושאים שהמורה או המדריך יציע (אפשר להוסיף נושאים). התלמיד יבטא את הנושא באופן שהאומן שבו בחר היה עושה זאת.

הנושאים המוצעים:

1. שמחה ועליזות.

2. נשף פורים של הצבעים.

3. ריקוד הצבעים.

4. שמחה בטבע.

5. ונהפוך הוא.

6. תיאורים מתוך מגילת אסתר.

ועוד נושאים כיד הדמיון הטובה עליכם ועל תלמידים.

ניתן להשתמש בטכניקות שונות כגון: צביעה, גזירה וקריעת נייר. היצירה יכולה להיות גם תלת-ממדית.

החומרים

- צבעים: צבעי פסטל, צבעי עפרון, צבעי מים, צבעי גואש וצבעי אדמה.
- גיליונות נייר (1/4 גיליון).
- ניירות צבעוניים.
- דבק.
- שאריות בדים.
- גרוטאות שונות.

ד. לאחר סיום המשימה יוצגו היצירות בפני התלמידים אשר ינחשו מי האומן העומד מאחורי היצירה, ויתנו שמות ליצירות.

פורים שמח!

הערה: ניתן לרכוש חוברות של אומנים שונים בכל חנויות הספרים. החוברות אינן יקרות וניתנות לפירוק. את היצירות ניתן למסגר ולתלות בכיתה.

לשאלות: נירה קרמר: טל' 052-638778, 02-6788061

חומר אור-קולי

פורים

סרטי וידאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- **ונהפוך הוא** - (יסודי וחטיבת ביניים) - 23, 287 - מצוות חג הפורים כביטוי לרעיון של "ונהפוך הוא" (מהסדרה "מושגים ביהדות") (טלוויזיה חינוכית).
- **מנות ומתנות** - (יסודי) - 26, 158 (כ.ר.), 287 - פורים: משלוח מנות ומתנות לאבינונים - הדינים וההווה הקשורים בו (מהסדרה "קשת וענף") (טלוויזיה חינוכית).
- **חג הפורים** - (חטיבת ביניים) - 131 - מצוות פורים ומנהגיו בעדות השונות משולבים בהצגות ילדים ותיאטרון בובות (ברק שקהין).
- **פורים** - (חטיבת ביניים) - 296 - תכנית בידור על נושא פורים (מהסדרה "קצר ולעניין") (טלוויזיה כללית).
- **אסתר** - (על-יסודי) - 389(ר) - אשה יהודיה צעירה ולא ידועה הופכת למלכת פרס, היא משתמשת בכל השכל והמרץ שלה כדי לחלץ את עמה ממצוקה ומהשמדה (דובר רוסית, כתוביות בעברית) (בהפקת גשר).
- **לא רק בימי אחשורוש** - (על-יסודי) - 443 - איך חוגגים את פורים? מהם "פורים שפילס"? מהו הקשר בין הרעיונות של מגילת אסתר לבין הנושאים של "פורים שפילס"? השחקנים והזמרים מציגים ושרים.
- פרופ' אליעזר שביד, הרב מאיר צוקרמן ופרופ' חנא שמרוק משוחחים על מה שמסתתר מאחורי הפנים הצוחלות של מגילת אסתר (טלוויזיה חינוכית).
- **מגילת אסתר** - 564 - חידון במגילת אסתר (מסדרת "פיצוחים") (טלוויזיה חינוכית).
- **השואה** - הרב נויגרשל (על-יסודי) - 602 - הרב מרדכי נויגרשל דן בנושאים ובעיות הקשורות לנושא השואה - השגחה עליונה והשואה, הסבל והיסורים, הנבואה ושיבת ציון ורמזים במגילת אסתר (יהדות מזווית שונה בע"מ).
- **מגילת אסתר** - (על-יסודי) - 664 - בני דון יחיא משוחח עם הרב מרדכי אלון על פרשת ויקרא ועל פרשת זכור. בשיחה בשבת פרשת צו (תשנ"ה) נסבה השיחה על מגילת אסתר (טלוויזיה חינוכית).
- **מגילת אסתר** - 666 - ההווי סביב קריאת מגילת אסתר בישיבת בני-עקיבא ברעננה (תשנ"ה) (טלוויזיה כללית).

- **חגי ישראל** (באמהרית) - 682 - חנוכה, פורים, פסח - הסבר דיני החגים ומנהגיהם. נאומים של רבנים וקייסים, מסיבות חג (ההסתדרות הציונית).
 - **פורים** (מסדרת "פרפר נחמד") - 863 (טלוויזיה חינוכית).
 - **הידד פורים** (מסדרת "פרפר נחמד") - 886 (טלוויזיה חינוכית)
- קישורים לאתרים ברשת לפורים (בעברית). ראה האתר של האגף לתרבות תורנית
www.education.gov.il/toranit/linkso.htm

קלטות קול (המצויות במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- 2093 - משכנס אדר מרבין בשמחה, נס פורים בכל הדורות (שירים וניגונים).
- 2108 - אדר א' ואדר ב'.
- 2137 - ארבע הפרשיות.
- 2184 - ושיננתם לבניך - מגילת אסתר - ספרד - ירושלים.
- 2185 - ושיננתם לבניך - מגילת אסתר - אשכנז (מרכז אירופה) - ארץ-ישראל.
- 2186 - ושיננתם לבניך - מגילת אסתר - מרוקו - קזבלנקה.
- 2187 - ושיננתם לבניך - מגילת אסתר - תימן - צנעא.
- 2222 - מעל פסגת הר הצופים - שירי פורים.
- 2267 - מאתיופיה לישראל - מסורת חגי ישראל באמהרית - פורים.
- 2285 - Debbie Friedman, Miracles & Wonders
- 2289 - המשנה - תכנית מוקלטת ללימוד שישה סדרי משנה מאת הרב שבתי סבתו - מסכת מגילה.
- 2313 - שירי אסתר - מחזה מוסיקלי משאלוניקי בספרדית-יהודית.
- 2341 - טעם סמיכות פורים לניסן.
- 2346 - פרשת שקלים מחצית השקל.
- 2353 - פורים - ביאור המושג "חייב איניש לבסומי עד דלא ידע".
- 2360 - פרשת זכור - ראשית ישראל נגד ראשית עמלק.
- 2361 - פרשת זכור - זכור בעמלק וזכור בשבת.
- 2364 - במה שונה שמחת פורים משמחת רגלים.
- 2394 - ככה יעשה לאיש.
- 2395 - פורים אין ירושלים

שקופיות (המצויות במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- 3010 - חג פורים (גנוט).
- 3011 - חג הפורים בקהילות ישראל (רדובן).

פתרונות לשאל בנך ויגדך

פרשיות ויקהל ופקודי

1. רש"י ד"ה והנשאים הביאו: אמר רבי נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה. אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין ומה שמחסרים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו צבור את הכל שנאמר והמלאכה היתה דים (לו, ז). אמרו נשיאים מה עלינו לעשות הביאו את אבני השם וכו'. לכך התנדבו בחנוכת המזבח בתחילה ולפי שהתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם "והנשאים" כתיב.
2. רש"י ד"ה ויעש בצלאל: לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים נקראת על שמו (שמות לו, א).
3. ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדי שרד לשרת בקדש וכו' (שמות לט, א).
4. שש לא נאמר כאן, מכאן אני אומר שאין בגדי שרד הללו בגדי כהונה, שבבגדי כהונה היה שש אלא הם בגדים שמכסים בהם כלי הקדש. בשעת סילוק מסעות שלא היה בהם שש (שמות לט, לג).
4. וביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרסיו קרשיו בריחו ועמדיו ואדניו.
- רש"י ד"ה וביאו את המשכן וגו' שלא היו יכולין להקימו ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן ומשה העמידו, אמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך ונראה כמקימו והוא נוקף וקם מאליו וזה שנאמר הוקם המשכן (שמות מ, יז), הוקם מאליו. מדרש ר' תנחומא.
- סביר מאוד להניח שמשה צפה מראש את הקושי שבהקמת המשכן, ואף על פי כן לא נמנע מלצוות על בנייתו. מתוך אמונה שיימצא פיתרון כלשהו לבעיה.

פרשת ויקרא

1. ויקרא אל משה וידבר ד' אליו מאהל מועד לאמר (ויקרא א, א).
- רש"י ד"ה ויקרא אל משה: הקול הולך ומגיע לאזניו וכל ישראל לא שומעין וכו'.
2. ומה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין עניין לעניין, קל וחומר להדיוט הלומד מן ההדיוט (ויקרא א, א).
3. אם עלה קרבנו מן הבקר וזכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצונו לפני ד'.
- רש"י ד"ה יקריב אותו: מלמד שכופין אותו. יכול בעל כרחו. תלמוד למור לרצונו. הא כיצד? כופין אותו עד שיאמר רוצה אני (ויקרא א, ג).
4. א. וטבל הכהן אצבעו מן הדם והזה שבע פעמים לפני ד' את פני פרכת הקדש (לעיל פסוק ו) (ויקרא ד, יז).
- משל למלך שסרחה עליו מדינה. אם מעוטה סרחה פמליא מתקיימת ואם כולה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת אף כאן כשחטא כהן משיח עדיין שם קדושת המקום על המקדש משחטאו כולם חס ושלוש נסתלקה הקדושה.

ב. ואת כל חלבו ירים: אף על פי שלא פירש כאן יותרת ושתי כליות למדין הם מועשה לפי כדאשר עשה וכו' (פסוק ב) ומפני מה לא נתפרשו בו תניא דבי רבי ישמעאל? משל למלך שזעם על אוהבו, ומיעט בסרחונו מפני חיבתו (ויקרא ד, יט).

פרשת צו

1. א. קיץ המזבח: הקרבנות והנסכים הנוספים, שהיו מעלים על המזבח בכל שעה, שלא היו לא קרבנות ציבור ולא קרבנות יחידים (ויקרא ז, ה). והקטיר אתם הכהן המזבח אשה לד' אשם הוא.
רש"י ד"ה אשם הוא: עד שיתק שמו ממנו לימד על אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו אף על פי שעומד להיות דמיו עולה לקיץ המזבח. אם שחטו סתם אינו כשר לעולה קודם שנתק לרעה.
- ב. אונן – אכל בעוד מתו מוטל לפניו עד שעת הקבורה, וביום המיתה (גם אחר הקבורה) – עד שקיעת החמה.

כחטאת כאשר תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה.

- רש"י ד"ה: הכהן אשר יכפר בו: הראוי לכפר חולק בו פרט לטבול יום ומחוסר כפורים ואונן.
2. אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרבכת חלת בלולת בשמן.
רש"י ד"ה: אם על תודה יקריבנו – אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו כגון יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהן צריכין להודות שכתוב בהן יודו לד' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה (תהילים קז: כא-כב). אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו שלמי תודה הן וטעונות לחם האמור בענין ואינן נאכלין אלא ליום ולילה כמו שמפורש כאן.
 - א. מי שנעשה לו נס.
ב. המשותף להם – הבאת קרבן תודה.
 3. ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר.
רש"י ד"ה לא יניח ממנו עד בקר: אבל אוכל הוא כל הלילה אם כן למה אמרו (=חז"ל) עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה (ויקרא ז, טו).
 4. וזו ממנו על המזבח שבע פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיר ואת כנו לקדשם.
רש"י ד"ה וזו ממנו על המזבח: לא ידעתי היכן נצטוו בהזאות הללו.

פרשת שמיני

1. וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם וירד מעשה החטאת והעלה והשלמים.
רש"י ד"ה ויברכם: ברכת כוהנים.
סביר להניח, איפוא, שהיה זה ביום השמיני לימי המילואים, הוא יום הקמת המשכן בר"ח ניסן, בתחילת השנה השנייה לצאת בני ישראל ממצרים. יצוין שגם בספר במדבר ו, כב – ז, א סמוכה ברכת כוהנים לסיפור הקמת המשכן בר"ח ניסן.

2. א. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'.

רש"י, ד"ה ותצא אש: ר' אליעזר אומר לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן רבי ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו למקדש תדע שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש משל למלך שהיה לו בן בית וכו' כדאיתא בויקרא רבה [שהיה לו בן בית נאמן מצאו עומד על פתח חניות והתניו את ראשו בשתיקה ומינה בן בית אחר תחתיו ואין אנו יודעים מפני מה הרג את הראשון אלא ממה שמצוה את השני ואמר לא תכנס בפתח חניות אנו יודעים שמתוך כך הרג הראשון כך ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם ואין אנו יודעים מפני מה מתו אלו ממה שמצוה את אהרן ואמר לו יין ושכר אל תשת אנו יודעים מתוך כך שלא מתו אלא מפני היין] (ויקרא י, ב).

ב. דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ.

רש"י ד"ה זאת החיה: לשון חיים לפי שישראל דבוקים במקום וראויים להיות חיים, לפיכך הבדילים מן הטומאה וגזר עליהם מצוות ולאומות לא אסר כלום משל לרופא שנכנס לבקר את החולה וכו' כדאיתא במדרש רבי תנחומא (שהלך לבקר שני חולים ראה אחד מהם שהיה בסכנה אמר לבני ביתו תנו לו כל מאכל שהוא מבקש ראה האחד שעתיד לחיות אמר להם כך וכך מאכל יאכל כך וכך לא יאכל וכו') (ויקרא יא, ב).

3. ויאמר משה אל אהרן ולאליעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמתו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה'.

רש"י, ד"ה ואחיכם כל בית ישראל (יבכו את השרפה אשר שרף ה'): מכאן שצרתם של תלמידי חכמים מוטלת על הכל להתאבל בה.

יצוין שתשובה זו מהווה רמז בלבד לנאמר בשאלה, שכן בה דובר על תלמיד חכם שנפטר, ובענייננו המוקד הוא האָבֶל, שהינו תלמיד חכם.

4. ב – מותר באכילה, ע"פ יא, יב, ד"ה כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים: הא אם היו לו במים אף על פי שהשירן בעלייתו מותר.

על פי "שאל בנך ויגדך", בעריכת אריה פלחיימר - פסגות

פתרונות לדברי חכמים וחידותיהם

חידות בחרוזים

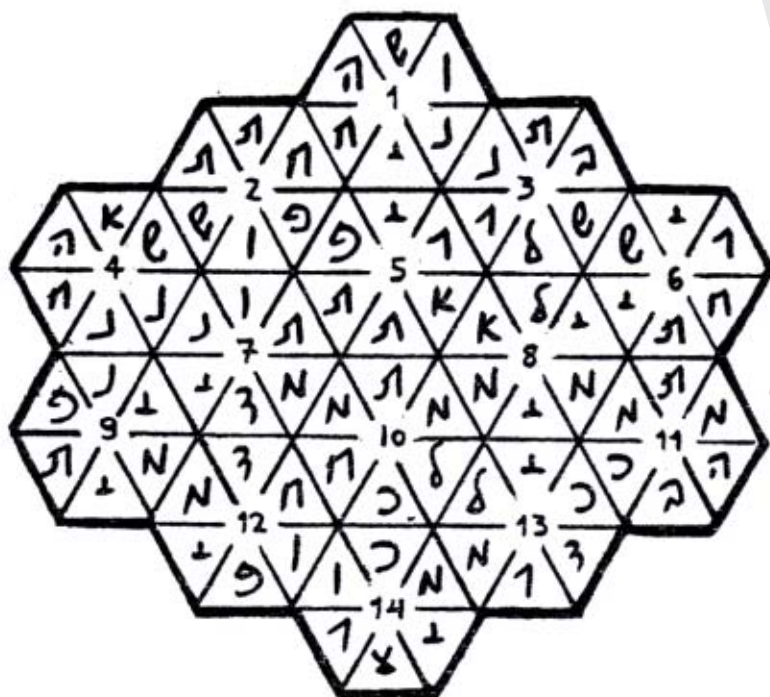
1. לדעה מסוימת בחז"ל, כללו שלושת ימי הצום שקיבלו על עצמם יהודי שושן את **ליל הסדר**, שהרי המן כתב את צו ההשמדה ביי"ג בניסן (ויקראו ספרי המלך בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו", אסתר ג, יב), ומחמת פיקוח נפש לא התקיים ליל הסדר בשושן באותה שנה (מגילה טו, עמ' א: ויעבור מרדכי אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית).
2. תענית אסתר הוכרזה בשעתה לשלושה ימים (אסתר ד, טז) ואילו במהלך השנים היא צומצמה ליום אחד.
3. באחד באדר משמיעין על השקלים (שקלים א, א), דהיינו "מכריזים בכל ישראל שיביאו את שקליהם, שכן מראש חודש ניסן צריכים לקנות את קרבנות הציבור מן השקלים החדשים, הלכך מקדימים להכריז עליהם באחד באדר" (קהתי, שם).
4. הילד בדק את מספר ההופעות של "המן" במגילה, וזאת במגמה לתכנן היטב את צריכת ה"תחמושת" באקדחו במהלך קריאתה.
5. ט, ד: כי גדול מרדכי בבית המלך **ושמעו הולך בכל המדינות** כי האיש מרדכי הולך וגדול.
6. ותבואינה (קרי: ותבואנה) נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד **ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל** (אסתר ד, ד).
7. המן נתלה על עץ גבוה חמישים אמה בסוף שבעים פסוקים, דהיינו, בפסוק ה-70 (אסתר ח, י) מאז איזכורו הראשון (פרק ג, א).
הפירוט הבא יוכיח זאת:

פרק ג:	15 פסוקים
פרק ד:	17 פסוקים
פרק ה:	14 פסוקים
פרק ו:	14 פסוקים
פרק ז, י:	10 פסוקים
סה"כ:	70 פסוקים

וראה במדבר רבה פרשת יד, יב: "'שבעים שקל בשקל הקדש'... למה שבעים... אמר ר' פינחס: שני אויבים לא נאזרו עד שהשלים עליהם שבעים פסוקים - הנחש והמן הרשע. הנחש - מ'בראשית' עד (שם ג, יד) 'ארור אתה מכל הבהמה' - שבעים פסוקים. המן - (אסתר ג, א) מ'אחר הדברים האלה גדל המלך וגו' עד (שם ז, י) 'ויתלו את המן' שבעים פסוקים - 'לתכלית שבעים נתלה על חמישים'."

8. למחרת היום שבו חל פורים, - חודש לאחר מכן - חל ערב פסח, שבו מבערים את החמץ. ביום השלישי שאחר פורים חל יום א של פסח (אוכלים מרורים) ובו חל גם תשעה באב. ביום הרביעי שלאחר פורים חל חג הביכורים - שבועות. ביום החמישי שלאחריו - ראש השנה, שבו תוקעים בשופר, ובאותו יום (והיא תוספת העורך) חל גם א של סוכות, שבו לוקחים פרי עץ הדר לברכה. יום שישי שאחרי פורים הוא שמחת תורה. קְשׁוּם "הפסקת עיבורים" וייתכן שצריך להיות "פסגת העברים" - הקטע שבו מסיימים בשמחת תורה את קריאת התורה. ביום השביעי שבשבוע, לאחר היום שבו חל פורים, חל יום הכיפורים.

פתרון כוורת משושים לפורים

בזכות פורים שמח!